

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร” ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. แนวคิดและทฤษฎีประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
4. บริบทกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในขณะนั้น (ซึ่งมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี) เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544, หน้า 1-4) ได้จัดทำคู่มือประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับเตรียมจัดตั้งและดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวนโยบาย “คิดเอง บริหารจัดการกันเองโดยประชาชน เพื่อประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง” มีแนวคิด ดังนี้

นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มรวมถึงการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองพร้อมเสริมสร้างการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการ เงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง กองทุนละ 1 ล้านบาท เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือ เพิ่มรายได้ การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือ ชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ประชาชนมีขีดความสามารถในการ จัดระบบการบริหารจัดการเงินทุนของตนเองเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของ หมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไข ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคตอีกทั้งเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ (ธงชัย มูลพันธ์, ม.ป.ป.)

1. เพื่อเป็นแหล่งทุน ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมรายได้ให้แก่ ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน
2. เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้กองทุนหมู่บ้าน ไม่ได้เป็นเงินที่ให้เปล่าแต่เป็น เงินที่ให้แก่มูลนิธิ และชุมชนในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน
3. กองทุนหมู่บ้านมีลักษณะเป็นเงินทุนของหมู่บ้าน เมื่อสมาชิกกองทุน หมู่บ้านกู้เงินไปเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ แล้วจะต้องคืนเงินที่กู้ไปให้แก่กองทุนหมู่บ้าน
4. แนวทางและหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน คือ ให้ประชาชน คิดเอง ทำเอง โดยภาคราชการจะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้วางกรอบ นโยบาย หลักเกณฑ์ สำคัญ รวมทั้งให้คำปรึกษา และ คำแนะนำทางวิชาการเท่านั้น
5. กองทุนหมู่บ้านตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการผลิตในชุมชน

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชน

ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน

และประชาสังคม

5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

- 1.1 การลงทุนพัฒนาอาชีพ
- 1.2 สร้างงาน สร้างรายได้
- 1.3 ลดรายจ่าย
- 1.4 บรรเทาเหตุฉุกเฉิน ความจำเป็นเร่งด่วน
- 1.5 นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

หรือชุมชน

- 1.6 เสริมหนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และ บริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทาง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

ประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงาน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547)

1. ก่อให้เกิดรายได้ เป็นการกระจายรายได้อันเกิดจากการจัดสรร
ทรัพยากรที่เหมาะสม

2. ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ

3. ก่อให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง

4. ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของประชาชนและชุมชน

5. ก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน

6. ก่อให้เกิดการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศ

7. ช่วยเหลือสังคมชุมชนหมู่บ้านดีขึ้น ลดปัญหายาเสพติด ยกระดับ

คุณภาพชีวิต

8. ช่วยเหลือคนในสังคมชุมชนมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น

สร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แหล่งที่มาของงบประมาณกองทุนหมู่บ้าน

งบประมาณกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน
ต่าง ๆ ได้แก่

1. เงินที่ได้รับจากการจัดสรรจากรัฐบาลจำนวน 1 ล้านบาท

2. เงินรายได้จากสมทบกองทุนหมู่บ้านมีหลายลักษณะคือ

2.1 ค่าธรรมเนียมแรกเข้าคนละ 10 บาท

2.2 การถือหุ้น ๆ ละ 20 บาท

2.3 เงินฝากสัจจะทุกเดือนเดือนละเท่า ๆ กันในวงเงิน 20-500
บาท และสามารถเพิ่มยอดเงินฝากสัจจะได้ปีละ 2 ครั้ง

2.4 เงินรับฝากจากสมาชิกในวงเงินสูงสุดรายละไม่เกิน 5,000
บาท โดยฝากได้ ไม่จำกัด จำนวนในหนึ่งเดือน

2.5 ดอกผลจากการกู้ยืม

2.6 ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน

2.7 เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากเงินภาระผูกพัน

2.8 เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

2.9 เงินกู้จากสถาบันการเงินอื่น ๆ

หลักการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักการในการจัดสรรเงิน ให้แก่ กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ดังนี้

1. ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้าน ความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
4. ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

การเตรียมความพร้อมเพื่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

1. สร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
  - 1.1 ประชาชนเป็นเจ้าของกองทุนที่จะต้องร่วมกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อ ประชาชนของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
  - 1.2 ประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทราบนโยบาย กลไกแนวทางการบริหาร จัดการกองทุนของตนเอง
  - 1.3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และบริหารจัดการกองทุน เริ่มจากร่วม รับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความ ยั่งยืนต่อไป
2. เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุนจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนจำนวน 9-15 คน ตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังนี้
  - 2.1 องค์ประชุมของเวทีชาวบ้าน คือ จำนวนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือน ทั้งหมดของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
  - 2.2 ร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง
  - 2.3 เลือกคณะกรรมการกองทุน ในช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2.4 เลือกคนดีมีความรู้ประสบการณ์อีกทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด คุณสมบัติคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
2. เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่ติดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้าน การเงินและยึดมั่นระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่เคยกระทำผิด เกี่ยวกับทรัพย์สินเว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
9. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของ คณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

การจัดทำระเบียบข้อบังคับ

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุน และประชาชน ร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการ บริหารกองทุน (กติกาก) กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองตนเอง โดยมีแนวทางดังนี้

1. ประเด็นต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด
2. วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกินสามหมื่นบาท หากเกินต้องให้สมาชิก พิจารณาวินิจฉัย ชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินเจ็ดหมื่นห้าพันบาท
3. ระยะเวลาชำระเงินก็ไม่เกินหนึ่งปี
4. ประเด็นอื่น ๆ คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นของสมาชิก เป็นผู้กำหนด เช่น ค่าตอบแทนคณะกรรมการ บันผลสมาชิก สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุน (กตিকা) และสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกากำหนดไว้เช่น

1. การรับสมาชิก
2. การระดมทุน
3. การจัดทำระบบบัญชี
4. การจัดระบบตรวจสอบ
5. การมอบหมายภารกิจ ความรับผิดชอบกรรมการ
6. อื่น ๆ

การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
  - 1.1 จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ. 2 จาก คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
  - 1.2 ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน
  - 1.3 เปิดบัญชีกับธนาคาร
2. การประเมินความพร้อมกองทุน
  - 2.1 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
  - 2.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
  - 2.3 ความรู้ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
  - 2.4 ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
  - 2.5 การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
  - 2.6 การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
  - 2.7 การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน
3. รับเงินจัดสรร

เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอนุมัติเงิน
จัดสรรตาม ผลการ ประเมินความพร้อมแล้ว จะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
ทราบ เมื่อกองทุนได้รับแล้วให้ ติดต่อธนาคารเพื่อทำหลักฐานการรับเงินจัดสรร โดยมี
เอกสารดังต่อไปนี้

3.1 สมุดบัญชีเงินฝากของกองทุน

3.2 มติที่ประชุมซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุน
เป็นผู้มี อำนาจใน การทำนิติกรรมสัญญากับธนาคารไปแสดงต่อธนาคาร และมติ
ดังกล่าวต้องให้ประธานกรรมการของกองทุนลงนามกำกับและรับรองสำเนาครบทุก
หน้า

3.3 บัตรประจำตัวประชาชนของคณะกรรมการกองทุน

4. พิจารณาปล่อยเงินกู้แก่ประชาชนที่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและ
การขอ กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

4.1 พัฒนาอาชีพ

4.2 สร้างงาน

4.3 สร้างและเพิ่มรายได้

4.4 ลดรายจ่าย

4.5 อุตสาหกรรมและ/หรือธุรกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

4.6 เพื่อการฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

การกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพื่อให้สมาชิกกองทุนบ้านก่อเกิดรายได้
และสามารถ นำเงินมาชำระกองทุนหมู่บ้านได้เป็นการช่วยเหลือให้สมาชิกรายอื่น
สามารถนำเงินไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไปอีกโดยที่เงินไม่สูญเปล่า เป็นทุนหมุนเวียน
ในหมู่บ้าน

5. การดำเนินงานหลังการให้กู้เงิน

5.1 ตรวจสอบการใช้เงินที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่

5.2 แจ้งเตือนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เมื่อใกล้ถึงกำหนดเวลาชำระ

เงินกู้

การจัดสรรกำไรขาดทุนประจำปี

ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่า
ด้วยการจัดตั้งบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ข้อ 48
การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีบัญชีหาก ปรากฏว่าปีใดมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการ

กองทุนหมู่บ้านสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรร ตามระเบียบหลักเกณฑ์และเงื่อนไข
ที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด

การจัดสรรกำไรสุทธิของบัญชีที่ 1 (1) ให้คำนึงถึงประโยชน์ของหมู่บ้าน
และชุมชน โดยให้จัดสรรเป็นเงิน เงินสมทบกองทุน เงินประกันความเสี่ยง เงินปันผล
เงินเฉลี่ยคืน เงินตอบแทนกรรมการกองทุน สวัสดิการ สาธารณประโยชน์ทุนการศึกษา
ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ ห้ามมิให้จัดสรรกำไรสุทธิตามส่วนการถือหุ้นของ
สมาชิก สำหรับเงินสมทบกองทุนและเงิน ประกันความเสี่ยงให้คงไว้ในชุดที่ 1 เพิ่มเติม
เพื่อประโยชน์ของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติได้
(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547)

การจัดสรรกำไรขาดทุนประจำปีของกองทุนหมู่บ้านจะเป็นไปตามมติของ
ที่ประชุมใหญ่ สามัญประจำปีของแต่ละกองทุนหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะแบ่งสรรเป็น
อัตราร้อยละ เช่น จัดสรร เป็นเงินปันผล ร้อยละ 50 จัดสรรเป็นเงินประกันความเสี่ยง
ร้อยละ 10 จัดสรรเป็นเงินเฉลี่ยคืน ร้อยละ 5 หรือจัดสรรเป็นกองทุนสวัสดิการร้อยละ
5 เป็นต้น อย่างไรก็ตามการคำนวณดังกล่าว จะ ดำเนินการหลังจากที่มีการจัดทำบ
การเงิน (งบกำไรขาดทุน งบดุล) เรียบร้อยแล้ว โดยทั่วไปจะเรียกว่าการปิดงบการเงินซึ่ง
จะทำให้กองทุนหมู่บ้านหรือผู้จัดทำบัญชีจะต้องนำกำไรสุทธิมาจัดสรร ให้เป็นไปตามมติ
ของที่ประชุมใหญ่

รูปแบบการให้สวัสดิการของกองทุนหมู่บ้าน

รูปแบบการให้สวัสดิการโดยส่วนใหญ่จะมีอยู่ 2 มิติ คือ (สำนักงาน
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547)

มิติที่ 1 ให้สวัสดิการโดยสมาชิกยังมีชีวิตอยู่ เช่น ค่ารักษาพยาบาล เช่น
ค่าเดินทางไปรักษา ค่าเล่าเรียนบุตร เช่น ทุนการศึกษา ช่วยสงเคราะห์ผู้สูงอายุ
คนพิการ คนยากจน ช่วยลดหนี้เงินกู้ยืมในระบบ ค่าใช้จ่ายส่วนร่วมเพื่อการผลิต
เช่น ซื้อรถนวดข้าว จัดตั้งโรงสีข้าวชุมชน บั๊มน้ำมันชุมชน โรงปุ๋ยชีวภาพ ค่าใช้จ่ายส่วน
ร่วมเพื่อการให้บริการ เช่น ซื้อเต็นท์อุปกรณ์จัดงานต่าง ๆ

มิติที่ 2 ให้สวัสดิการโดยสมาชิกเสียชีวิตแล้ว เช่น ค่าฌาปนกิจ เช่น
ช่วยเหลือการจัดงานศพ สวัสดิการคุ้มครองช่วยเหลือ เช่น ใช้หนี้แทนหากสมาชิก
เสียชีวิต, ทายาทได้รับความช่วยเหลือหากสมาชิกเสียชีวิต

การประเมินศักยภาพเพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การประเมินการ หารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547) เมื่อปี 2547 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้กำหนดให้กองทุนหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ตนเองร่วมกับเครือข่ายกองทุนระดับตำบล โดยกองทุนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดตัวชี้วัด ในการประเมินซึ่งการประเมินดังกล่าวผู้แทนกองทุน ๆ แทนเครือข่ายนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง ได้ มีการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับหลักศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และสามารถ ใช้ ประเมินกองทุนได้ทุกกองทุนโดยการประเมินในครั้งนี้ ได้กำหนดให้กองทุนและเครือข่ายร่วมกันประเมินตนเอง ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะทำให้รู้ถึง จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคในการ บริหารจัดการกองทุน และสามารถที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนา (ร่วมกันได้ถูกต้องตามความ ต้องการของแต่ละกองทุนต่อไป ซึ่งตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินศักยภาพเพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมีดังรายละเอียดที่แสดง ดังนี้

เกณฑ์การประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 23 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ 3 หมวด คือ

1. ด้านการบริหารจัดการ (14 ตัวชี้วัด)
2. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง (3 ตัวชี้วัด)
3. ด้านผลการดำเนินงาน (6 ตัวชี้วัด)

ตาราง 1 เกณฑ์การประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
1) ที่มาของ กรรมการ กองทุน	มีการ คัดเลือก กรรมการตาม วาระ มีการ บันทึกการ ประชุมคัดเลือก กรรมการ และ แจ้งให้คณะอนุ กรรมการระดับ อำเภอทราบ	มีการคัดเลือก กรรมการตามวาระ และมีการบันทึกการ ประชุมคัดเลือก กรรมการ แต่ ไม่มีการ แจ้งให้ คณะอนุกรรมการฯ ระดับอำเภอทราบ	มีการคัดเลือก กรรมการตามวาระ แต่ไม่มีการบันทึก การประชุมคัดเลือก กรรมการและไม่มี การแจ้งให้ คณะอนุกรรมการฯ ระดับอำเภอทราบ	ไม่มีการ คัดเลือก กรรมการ ตามวาระ
2) โครง สร้างคณะ กรรมการ กองทุน	มีโครงสร้าง คณะกรรมการ/ มีการปฏิบัติตาม อำนาจหน้าที่ ตามระเบียบ คณะกรรมการ พ.ศ. 2551 ตาม ข้อ 24 และ ข้อ 38 วรรค 2 และ มีการแสดง แผนผังอย่าง เปิดเผย	มีโครงสร้าง คณะกรรมการ/มีการ ปฏิบัติตามอำนาจ หน้าที่ตามระเบียบ คณะกรรมการ พ.ศ. 2551 ตามข้อ 24 และ ข้อ 38 วรรค 2 แต่ไม่มี การแสดงผลผังอย่าง เปิดเผย	มีโครงสร้าง คณะกรรมการ/มี การปฏิบัติตาม อำนาจหน้าที่ตาม ระเบียบ คณะกรรมการ พ.ศ. 2551 ตามข้อ 24 แต่ไม่ได้ปฏิบัติตาม ระเบียบข้อ 38 วรรค 2 และ ไม่มีการ แสดงผลผังอย่าง เปิดเผย	ไม่มี โครงสร้าง คณะกรรมการ ตามระเบียบ คณะกรรมการ พ.ศ. 2551 ตามข้อ 24 และ ข้อ 38 วรรค 2
3) การส่ง มอบงาน คณะกรรมการ กองทุน	มีการส่งมอบงาน เป็นลายลักษณ์ อักษรและมีการ จัดบันทึก รายงานการ ประชุม	มีการส่งมอบงานเป็น ลายลักษณ์อักษรแต่ไม่ มีการจัดบันทึก รายงานการประชุม	มีการส่งมอบงานแต่ ไม่เป็นลายลักษณ์ อักษรและไม่มีการ จัดบันทึกรายงาน การประชุม	ไม่มีการส่ง มอบงาน

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
4) ที่มาของ ระเบียบใน การ ดำเนินงาน กองทุน	มีระเบียบกองทุน ฯ มาจากการ ประชุมของ สมาชิกและมีการ ชี้แจงติดประกาศ ให้สมาชิกทราบ และมีการ ทบทวนระเบียบ กองทุนฯ ทุกปี	มีระเบียบกองทุนฯ มา จากการประชุมของ สมาชิก และมีการ ชี้แจงติดประกาศให้ สมาชิกทราบแต่ไม่มี การทบทวนระเบียบ กองทุนฯ	มีระเบียบกองทุนฯ มาจากการประชุม ของสมาชิก แต่ไม่มี การชี้แจงติด ประกาศให้สมาชิก ทราบและไม่มี การทบทวนระเบียบทุกปี	มีระเบียบ กองทุนฯ แต่ไม่ ผ่านที่ประชุม ของสมาชิก
5) ประชุม คณะกรรมการ การกองทุน	มีการประชุม คณะกรรมการ กองทุน ปีละ 6 ครั้งขึ้นไป และ มีการจัดบันทึก รายงานการประชุมทุก ครั้ง	มีการประชุม คณะกรรมการกองทุน ปีละ 3-5 ครั้ง และ มีการจัดบันทึก รายงานการประชุมทุก ครั้ง	มีการประชุม คณะกรรมการ กองทุน ปีละ 1-2 ครั้ง และมีการจด บันทึกรายงานการ ประชุมทุกครั้ง	ไม่มีการประชุม คณะกรรมการ กองทุน หรือ มีการประชุม แต่ไม่มีการจด บันทึกรายงาน
6) ประชุม สมาชิก กองทุน	มีการจัดประชุม ใหญ่สามัญ ประจำปี และ มีการแจ้งสมาชิก เพื่อทราบและ รับรองผลการ ดำเนินงาน ประจำปี โดยมี การบันทึกการ ประชุม	มีการจัดประชุมใหญ่ สามัญประจำปี และ มีการแจ้งสมาชิกเพื่อ ทราบและรับรองผล การดำเนินงาน ประจำปี แต่ไม่มีการ บันทึกการประชุม	มีการจัดประชุมใหญ่ สามัญประจำปี แต่ ไม่มีการแจ้งสมาชิก เพื่อทราบและรับรอง ผลการดำเนินงาน ประจำปี และไม่ มีการบันทึกการ ประชุม	ไม่มีการจัด ประชุมใหญ่ สามัญประจำปี

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
7) แผนปฏิบัติงานประจำปีของคณะกรรมการกองทุน	มีแผนปฏิบัติงานประจำปีและปฏิบัติตามแผนฯ	มีแผนปฏิบัติงานประจำปีและปฏิบัติตามแผนฯ บางส่วน	มีแผนปฏิบัติงาน แต่ไม่ปฏิบัติตามแผนฯ	ไม่มีแผนปฏิบัติงานประจำปี
8) สถานที่ทำการ	มีสถานที่ทำการแน่นอนและเป็นของกองทุน	มีสถานที่ทำการแน่นอนแต่ไม่เป็นของกองทุน	มีสถานที่ทำการไม่แน่นอน	ไม่มีสถานที่ทำการ
9) การจัดทำบัญชีและงบการเงิน	มีการจัดทำบัญชีและงบการเงินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการแห่งชาติกำหนด ทั้งชุดที่ 1 และชุดที่ 2	มีการจัดทำบัญชีและงบการเงิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการฯ แห่งชาติกำหนดเฉพาะบัญชีชุดที่ 1	มีการจัดทำบัญชีและงบการเงินแต่ไม่เป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการฯ กำหนด และไม่ปัจจุบัน	ไม่มีการจัดทำบัญชีและงบการเงิน
10) ระบบการตรวจสอบ	มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายในโดยการแต่งตั้งจากการมีส่วนร่วมสมาชิก และมีการจดรายงานการประชุม	มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายใน โดยไม่ผ่านการมีส่วนร่วมสมาชิก แต่สมาชิก รับทราบและยอมรับ	มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายใน ไม่ผ่านการมีส่วนร่วมและสมาชิกไม่ทราบหรือรับทราบเพียงส่วนน้อย	ไม่มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายใน

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
11) การ จัดทำ เอกสาร ประกอบกา รกู้ยืม	มีการจัดทำคำขอ กู้ สัญญาเงินกู้ สัญญาค้ำ ประกัน และ บันทึกการ ประชุมครบถ้วน ตามระเบียบ	มีการจัดทำคำขอกู้ สัญญาเงินกู้ สัญญา ค้ำประกัน แต่ไม่มี บันทึกการประชุม	มีการจัดทำสัญญา เงินกู้แต่ไม่มีคำขอกู้ สัญญาค้ำประกัน และบันทึกการ ประชุม	ไม่มีการจัดทำ เอกสาร
12) การ รายงานผล สิ้นปีการ บัญชี	มีการปิดงบดุล และรายงานผล ทันตามกำหนด ของระเบียบ พร้อมประชุม และปิดประกาศ ให้สมาชิกกองทุน ทราบ	มีการปิดงบดุล และ รายงานผลตาม ระเบียบแต่ไม่มีการ ประชุมและปิด ประกาศให้สมาชิก กองทุนทราบ	มีการปิดงบดุล แต่ รายงานผลการ ดำเนินงานประจำปี ไม่ทันตามกำหนด และไม่มีปิดประกาศ	ไม่มีการ รายงานผล และไม่มีการ แจ้งประกาศ กับสมาชิก
13) การ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์	มีการจัดทำสื่อ สิ่งพิมพ์เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ของ สทบ. และ ประชา สัมพันธ์ ให้สมาชิก รับทราบ	มีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารของทาง สทบ. ให้กับสมาชิกรับทราบ เป็นประจำ แต่ไม่มีสื่อ สิ่งพิมพ์	มีการแจ้งข้อมูล ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์แก่ สมาชิกกองทุนทราบ เป็นครั้งคราว	ไม่มีการ ประชาสัมพันธ์ ใด ๆ เลย
14) ระบบ การจัดเก็บ เอกสาร	มีการจัดเก็บ เอกสารตาม โครงสร้างหรือ ลักษณะงานที่ เป็นระบบชัดเจน	มีการจัดเก็บเอกสาร ตามโครงสร้างหรือ ลักษณะงานที่เป็น ระบบบางส่วน	มีการจัดเก็บเอกสาร แต่ไม่เป็นไปตาม โครงสร้างหรือ ลักษณะงานที่เป็น ระบบ	ไม่มีการจัดเก็บ เอกสาร

ด้านที่ 2 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
15) การ ออมเงิน ของสมาชิก กองทุน	มีการรับฝากเงิน ออมของสมาชิก ประจำทุกเดือน	มีการรับฝากเงินออม ของสมาชิก แต่ไม่ ประจำทุกเดือน	มีการฝากเงินออม ของสมาชิกครั้ง เดียว/ปี	ไม่มีการฝาก เงินออม
16) การมี ส่วนร่วม ของชุมชน ในการ ดำเนินงาน กองทุน	การเข้าเป็น สมาชิกของคนใน หมู่บ้าน/ชุมชน มากกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือน ในหมู่บ้าน/ชุมชน	การเข้าเป็นสมาชิกของ คนในหมู่บ้าน/ชุมชน ระหว่างร้อยละ 30 - 50 ของครัวเรือนใน หมู่บ้าน/ชุมชน	การเข้าเป็นสมาชิก ของคนในหมู่บ้าน/ ชุมชนระหว่างร้อยละ 10 -29 ของ ครัวเรือนในหมู่บ้าน/ ชุมชน	การเข้าเป็น สมาชิกของคน ในหมู่บ้าน/ ชุมชนน้อยกว่า ร้อยละ 10ของ ประชากรใน หมู่บ้าน/ชุมชน
17) มีการ จัดอบรม การพัฒนา องค์ความรู้ แก่ คณะกรรมการ และการและ สมาชิก	มีการจัดอบรมให้ ความรู้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกโดย กองทุน และภาคี ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุน	มีการจัดอบรมให้ ความรู้แก่ คณะกรรมการ หรือ สมาชิกอย่างใดอย่าง หนึ่ง	มีการส่งเสริม สนับสนุนการให้ ความรู้แก่ คณะกรรมการและ สมาชิกในรูปแบบอื่น	ไม่มีการจัด อบรมให้ ความรู้ทั้งคณะ กรรม การและ สมาชิก

ด้านที่ 3 ด้านผลการดำเนินงาน (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
18) หนี้ค้างชำระ	ไม่มีหนี้ค้างชำระ	มีหนี้ค้างชำระไม่เกินร้อยละ 15 และมีการปรับโครงสร้างหนี้พร้อมจัดทำแผนแนวทางติดตามหนี้/แก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระอย่างเป็นระบบ	มีหนี้ค้างชำระเกินร้อยละ 15 และมีการปรับโครงสร้างหนี้พร้อมจัดทำแผนแนวทางติดตามหนี้/แก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระอย่างเป็นระบบ	มีหนี้ค้างชำระเกินร้อยละ 15 ไม่มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้และไม่มีการจัดทำแผนติดตามหนี้
19) อัตราส่วนของสมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากเงินกองทุน	สมาชิกมากกว่าร้อยละ 75 ของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ได้รับเงินกู้จากกองทุน	สมาชิกระหว่างร้อยละ 51-75 ของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ได้รับเงินกู้จากกองทุน	สมาชิกระหว่างร้อยละ 25-50 ของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ได้รับเงินกู้จากกองทุน	สมาชิกน้อยกว่า ร้อยละ 25 ของสมาชิกที่ยื่นขอกู้ได้รับเงินกู้จากกองทุน
20) การนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน	สมาชิกกองทุนมากกว่าร้อยละ 80 นำเงินที่ได้รับจากการกู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้	สมาชิกกองทุนระหว่างร้อยละ 60-80 นำเงินที่ได้รับจากการกู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้	สมาชิกกองทุนระหว่างร้อยละ 40-59 นำเงินที่ได้รับจากการกู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้	สมาชิกน้อยกว่าร้อยละ 39 นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้
21) การทุจริตทางการเงิน	กองทุนไม่มีเงินขาดบัญชีและมีระบบการควบคุมป้องกันทางการเงิน	กองทุนไม่มีเงินขาดบัญชีแต่ไม่มีระบบการควบคุมป้องกันทางการเงิน	กองทุนมีเงินขาดบัญชีแต่มีระบบติดตามโดยคณะกรรมการและดำเนินการตามกฎหมาย	กองทุนมีเงินขาดบัญชีและไม่มีระบบการติดตาม

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น/ ตัวชี้วัด	ระดับการประเมิน			
	3	2	1	0
22) มีการจัด สวัสดิการ ของสมาชิก	มีการจัด สวัสดิการ มากกว่า 2 รูปแบบ	มีการจัดสวัสดิการ 2 รูปแบบ	มีการจัด สวัสดิการ 1 รูปแบบ	ไม่มีการจัด สวัสดิการ
23) ทุน สาธารณะ ประโยชน์ ต่อปี	มีการ สนับสนุน กิจกรรม สาธารณะประโยชน์ มากกว่า 2 กิจกรรม	มีการสนับสนุน กิจกรรม สาธารณะประโยชน์ 2 กิจกรรม	มีการสนับสนุน กิจกรรม สาธารณะประโยชน์ 1 กิจกรรม	ไม่มีการ สนับสนุน กิจกรรมสา ธารณประ โยชน์
รวมคะแนน				

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.), (2560)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การแปลงข้อมูลจากแบบ ประเมินมาเป็นคะแนนโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ และ ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน นำมา แปลงเป็นคะแนนตามเกณฑ์ในแต่ละ ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด แต่ละตัวชี้วัดมีคะแนนอยู่ 1 ระดับ คือ 3, 2 และ 1 โดยการประเมินครั้งนี้คะแนนสูงสุดเท่ากับ 69 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 และให้ค่าน้ำหนักคะแนนตามศักยภาพ 3 ด้าน ได้แก่

ด้านการบริหารจัดการ 40 คะแนน (14 ตัวชี้วัด คะแนนเต็ม 42 คะแนน)

ด้านความเข้มแข็ง 20 คะแนน (3 ตัวชี้วัด คะแนนเต็ม 9 คะแนน)

ด้านผลการดำเนินงาน 40 คะแนน (6 ตัวชี้วัด คะแนนเต็ม 18 คะแนน)

2. การจัดระดับการประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ใช้ คะแนน ที่เก็บได้จริงในแต่ละด้านมาคำนวณให้เป็นร้อยละของคะแนนเต็ม หลักจากนั้นนำคะแนนที่คำนวณได้เป็น ร้อยละของคะแนนเต็ม เปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับดีมาก (A)	ได้ระดับคะแนน ร้อยละ 85 ขึ้นไป
ระดับดี (B)	ได้ระดับคะแนน ร้อยละ 70-84
ระดับปานกลาง (C)	ได้ระดับคะแนน ร้อยละ 44-69
ระดับปรับปรุง (D)	ได้ระดับคะแนนต่ำกว่า ร้อยละ 44

ตาราง 2 ตัวอย่างการคำนวณคะแนนการประเมินศักยภาพกองทุนหมู่บ้าน

ศักยภาพ	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนนรวมศักยภาพ			คะแนนที่ได้จากการประเมิน			
		คะแนนเต็มเฉลี่ยค่าน้ำหนัก	คะแนนเต็มจริง	คิดเป็นร้อยละ	คะแนนที่ได้จริง	คะแนนเฉลี่ยค่าน้ำหนัก	คิดเป็นร้อยละ	ระดับการประเมิน
1. ด้านการบริหารจัดการ	14	40	42	100	37	34.24	88.10	ดีมาก
2. ด้านความเข้มแข็ง	3	20	9	100	4	11.11	44.44	ปานกลาง
3. ด้านผลการดำเนินงาน	6	40	18	100	14	33.33	83.33	ดี
ศักยภาพรวม	23	100	67	100	57	78.26	76.26	ดี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) (2560)

ตัวอย่างการคำนวณคะแนนและระดับการประเมินศักยภาพ

การคิดคะแนน

$$\text{คะแนนเต็มในแต่ละด้าน (เฉลี่ยค่าน้ำหนัก)} \times \text{คะแนนที่ได้จริง} = \text{คะแนนที่แท้จริง}$$

คะแนนเต็มจริง

$$\frac{\text{คะแนนที่แท้จริงในแต่ละด้าน} \times 100}{\text{คะแนนเต็มในแต่ละหมวด (เฉลี่ยค่าน้ำหนัก)}} = \text{ร้อยละที่ได้รับจริง}$$

คะแนนเต็มในแต่ละหมวด (เฉลี่ยค่าน้ำหนัก)

กฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กฎหมายเพื่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ใช้ใน ปัจจุบัน คือ

1. พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ว่าด้วย การรับจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2549
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ว่าด้วย เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2549
4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ว่าด้วยการเลิก ยุบรวม หรือแยกบางส่วน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2549
5. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551 แก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 แก้ไข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2555
6. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับที่ 14 ว่าด้วยการจัดตั้งและจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน พ.ศ. 2551
7. ระเบียบ หรือข้อบังคับของแต่ละกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ที่ได้จัดทำตั้งแต่ครั้งแรกที่ขอตั้ง และจดทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนชุมชนเมือง นั้น ๆ “เป็นกฎหมายหลักที่กองทุนจะต้องจัดทำขึ้นมาใช้ประจำเฉพาะในการบริหารจัดการกองทุน”

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอน และ กระบวนการที่สำคัญที่พลังส่งผลให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชน มีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนที่เข้ามา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาาร่วมกันพัฒนานั้น ได้มีนักวิชาการ ได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ โดยการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงาน/วิธีการทำงาน การจัดโครงสร้างและการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ หรือบริหารงบประมาณที่ทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งเป็นการบริหารราชการที่เปิดให้ประชาชนทุกภาคส่วนซึ่งรวมถึงผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชนโดยร่วมมือช่องทางและโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลการดำเนินงานของส่วนราชการ การร่วมคิด เสนอความเห็น ร่วมกำหนดทิศทางและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความมั่นคงในชีวิตของคนในสังคม เพื่อสร้างความร่วมมือและการยอมรับการบริหารงานของภาครัฐและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่าง โปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูลและการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ กำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้ อำนาจรัฐในทุกระดับ

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ

จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวที สาธารณะ การจัดทำประชาคม การประชาพิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน ให้บทบาทประชาชนในระดับที่สูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ (2546, หน้า 93) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิด

สร้างสรรค์ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เข้าต้องการแสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิถีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปของบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

ยูว์ธัมน์ วุฒิเมธี (2547, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีกระทบถึงตัวประชาชน สามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องรับประกันว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็มีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความเป็นจริงที่ว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ต้องมีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

ปรีชญา เวสารัชช์ (2548, หน้า 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าเป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2548, หน้า 6-7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
ในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
  2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
  3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
  4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
  5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
  6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
  7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
  8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการพัฒนา บุญรัตพันธุ์ (2549, หน้า 129) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเองโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเอง และมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ปรารถนาหรือตั้งใจไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก
- ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2549, หน้า 2 อ้างถึงใน ลัดมณี พรหมพิณีจ, 2556 หน้า 41) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า “เป็นการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปแบบ การตัดสินใจ การกำหนดชีวิตของตนเองเป็นตัวของตนเอง”
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร, (2550, หน้า 12) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคม ที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการ

ดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

อดิน รพีพัฒน์ (2550, หน้า 101 อ้างถึงใน ลัดมณี พรหมพิณี, 2556, หน้า 41) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

วรัทยา ธรรมกิตติภพ (2550, หน้า 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นในการตรวจสอบและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณา กำหนดความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไป

อารดา พุ่มหิรัญ (2551, หน้า 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนหรือกลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นหรือ มีบทบาทมาร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดริเริ่ม กำหนดปัญหาและความต้องการ เลือกวิธีการและการวางแผนปฏิบัติตามแผน ประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีหน่วยงานของรัฐมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนชักนำและสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนเท่านั้น

อรทัย ก๊กผล (2551, หน้า 33) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะของการร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ ตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ประร่วมรับผลประโยชน์

ณัฐธินิชา กงพะลีส (2552, หน้า 56) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สนับสนุนประชาชนได้เข้ามาร่วมในกิจกรรม โดยได้มุ่งเน้นที่การพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในด้านการตัดสินใจของการกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติตามการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ และแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

ธัญญา ปาสาณะแก (2555, หน้า 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็น กระบวนการที่เกิดจากการเกี่ยวข้องของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ วางแผนปฏิบัติ ตลอดจนติดตามและประเมินผลเพื่อให้ชุมชนตระหนักว่าตนเองเป็นเจ้าของโครงการ หรือได้มีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของจะได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยดี ทั้งนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคลแต่ละหน่วยงานและองค์การรวมทั้งขึ้นอยู่กับเวลาและยุคสมัยอีกด้วย

อนุชา สงวนตระกูล (2555, หน้า 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินงาน รับผลประโยชน์และประเมินผลของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในการพัฒนาชุมชน

รัตนกรัณท์ ไพบูลย์ (2556, หน้า 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาในลักษณะรูปแบบของการเข้าร่วมการจัดการ ตั้งแต่การเข้าร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ในรูปแบบของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

Douglah M. (1970, p. 90) กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้าง และใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน นักการศึกษาใช้คำนี้ในการอ้างอิงถึงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายของการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้ง นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้คำนี้ความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

Erwin (1977, อ้างถึงใน มณีรัตน์ อ้วนแก้ว , 2555, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้

ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

United Nations (1981, p. 5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

Gustavo (1992, p. 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นโดยปกติทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่างแต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนและลึกลงไปกว่าคำว่ามีส่วนร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ เมื่อการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

Ram P. Yadav (1999, หน้า 3 อ้างถึงใน ลัดมณี พรหมพิณี, 2556, หน้า 46) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและแผนงาน (Implementatiion)
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการควบคุมและประเมินผลโครงการและพัฒนา (Evaluation)
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการพัฒนา (Benefith)

Yadav (2001 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชิต, 2556, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการทำงานหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีความจำเป็นและสำคัญมากสำหรับการบริหารงานโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพการทำงานหรือการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นของสมาชิกต่อคณะกรรมการบริหารโครงการหรือกิจกรรม และการมีส่วนร่วม

ของประชาชนจะทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น จะเกิดความมุ่งมั่น ร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ ทำให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์และมี ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทรรศนะของนักวิชาการต่าง ๆ จะเห็นว่ามีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ชัยณรงค์ แก้วอยู่ (2543, หน้า 38) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจขั้นต้น
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การแสวงหาแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา
4. การกำหนดแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา
5. การปฏิบัติตามโครงการ
6. การประเมินผลโครงการ
7. การพิจารณาบททวนโครงการที่ได้ทำไปแล้ว

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543, หน้า 22) ได้กล่าวถึง รูปแบบของ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลรายละเอียดโครงการต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์หรือสรุปปัญหา
3. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
4. ดำเนินการแก้ไข้ปัญหา
5. ติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ณัฐนิชา กงพะลี (2552, หน้า 63) ได้กล่าวถึง รูปแบบของการมีส่วนร่วม ของประชาชนนั้นประชาชนมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อมไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน
3. การมีส่วนร่วมตรวจสอบเนื้อหา

4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการนำไปใช้

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จินตวีร์ เกษมศุข (2554, หน้า 30) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องมีการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการ โครงการกับประชาชนผู้เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุด การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจ ได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

ธัญญา ปาसानะแก (2555, หน้า 13) ได้สรุปรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาบริหารงานหมู่บ้านโดยเริ่มตั้งแต่

1. มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. มีส่วนร่วมในการดำเนินการ
4. มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
5. มีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

อนุชา สงวนตระกูล (2555, หน้า 15) ได้สรุปว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอนมีความผูกพันสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิด

การพัฒนาของประชาชนให้มีความเข้าใจ มีความรักต่อชุมชน มีความสามัคคี มีความร่วมมือและร่วมรับผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและสังคมสืบต่อไป

Cohen and Uphoff (1977, pp. 7 – 26) กล่าวถึงกรอบในการพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมว่า มีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือเรียกอีกอย่างว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้สร้างกรอบพื้นฐานของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision making)

ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in benefits)

โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Whose participation are we concerned with?) ในส่วนนี้ มีคำที่ใช้ในความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (Popular participation) Cohen and Uphoff ได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น 2) ผู้นำท้องถิ่น 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 4) คนต่างชาติ

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project) ในมิตินี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็นด้วยกันคือ

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด

2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม

3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและช่องของกิจกรรม

4. ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

Chapin (1997, p. 317) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมในงานออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการเริ่มต้นตัดสินใจดำเนินการ การมีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานหรือออกเสียงคัดค้าน และตัดสินใจปฏิบัติการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องของการจัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในงานในการให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

หากประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทั้ง 4 ประการนี้ ย่อมถือได้ว่าการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ย่อมบรรลุเป้าหมายอย่างดียิ่ง แต่ในขณะนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีระดับที่น้อยมาก ทั้งนี้ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในด้านต่าง ๆ อาจเป็นด้วยลักษณะขององค์การหน่วยงานนโยบายของรัฐนั้น ๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมแต่เป็นอุปสรรคที่ไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้ในทางกลับกันอาจเป็นเพราะตัวประชาชนเองไม่เคยชินกับการจะเข้าร่วมและไม่ทราบว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร

จากรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน อรรถัย ก๊กผล (2546, หน้า 2 อ้างถึงใน อัคราพร สังขวน, 2558, หน้า 15) ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารทางช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช้การทำครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงเพื่อการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้มีความขัดแย้ง หากแต่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 25 – 28 อ้างถึงใน อัคราพร สังขวน, 2558, หน้า 16) ได้สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือก ทำให้ตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาและช่วยลดความขัดแย้งระหว่าง
การนำไปปฏิบัติ
3. สร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรม
ในการตัดสินใจของรัฐ
4. สร้างให้ประชาชนเกิดความเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการ
ช่วยปฏิบัติ
5. ลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานใกล้ชิดกับประชาชนเกิดความเข้าใจ
ระหว่างรัฐกับประชาชนลดความกังวลของประชาชน
7. เป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและ
เวทีฝึกการเป็นผู้นำ
8. ช่วยให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับ
การปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546, หน้า 20 อ้างถึงใน มณีรัตน์ อ้วนแก้ว, 2555, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่ง
 สาธารณชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการ และมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการ
 ตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มี
 เป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจาก
 สาธารณชน ประชาชนไม่สามารถที่จะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจ
 ถ้าหากว่าเขาไม่ได้มีการรับรู้ข้อมูลเพียงพอเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนรายการใด ๆ ก็ตาม อย่างไรก็ตาม องค์กรที่ดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น
 มีความหมายสูงกว่าการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวเท่านั้น
 เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและ
 ให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายของรัฐและมีส่วน
 ร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน

พัฒน์พงศ์ เลขานิษ (อ้างถึงใน สมศักดิ์ นันทะสุข, 2556, หน้า 16)
 ได้ประมวลและสรุปเป็นหัวข้อของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่องานท้องถิ่นทั้งทาง
 การเมืองและการบริหารงาน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิด เช่น การคิดแก้ไขปัญหา การค้นหาสาเหตุ
 ของปัญหาตลอดจนการตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น ร่วมออกแรงงาน ร่วมออก
 วัสดุ ร่วมให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เป็นต้น
3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เช่น ร่วมเป็นผู้ติดตามผลการ
 ทำงาน

Chapin (1997, p. 317) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมในงานออกเป็น 4 ประเภท
 ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ
 การริเริ่มตัดสินใจดำเนินการ การมีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานหรือออกเสียง
 คัดค้าน และตัดสินใจปฏิบัติการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องของการ
 จัดระบบการทำงาน วิธีการทำงาน ใครเป็นผู้กระทำและทำอย่างไร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในงานในการให้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการเสนอแนวคิดในการปรับปรุงและแก้ไขงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

หากประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทั้ง 4 ประการนี้ ย่อมถือได้ว่าการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ย่อมบรรลุเป้าหมายอย่างดียิ่ง แต่ในขณะนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีระดับที่น้อยมาก ทั้งนี้ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในด้านต่าง ๆ อาจเป็นด้วยลักษณะขององค์การหน่วยงานนโยบายของรัฐนั้น ๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมแต่เป็นอุปสรรคที่ไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้ในทางกลับกันอาจเป็นเพราะตัวประชาชนเองไม่เคยชินกับการจะเข้าร่วมและไม่ทราบว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และมีส่วนได้รับผลประโยชน์ ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการจัดระบบงาน/วิธีการทำงาน การจัดโครงสร้างและการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ หรือบริหารงบประมาณที่ทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งเป็นการบริหารราชการที่เปิดให้ประชาชนทุกภาคส่วน ซึ่งรวมถึงผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชนโดยรวม มีช่องทางและโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลการดำเนินงานของส่วนราชการ การร่วมคิด เสนอความเห็น ร่วมกำหนดทิศทางและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความมั่นคงในชีวิตของคนในสังคม เพื่อสร้างความร่วมมือและการยอมรับการบริหารงานของภาครัฐและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐ

แนวคิดและทฤษฎีประสิทธิผลการบริหารจัดการองค์การ

หลักประสิทธิผลนั้นโดยปกติแล้ว จะกล่าวคู่กันไปกับหลักประสิทธิภาพโดยที่หลักประสิทธิผลนั้นจะมุ่งสู่การปฏิบัติงานที่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติราชการ ก็จะต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและยังมีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางองค์การ มีกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงมุ่งเน้นการปฏิบัติงานเป็นเลิศ มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย สรุปคือ ความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจ กระบวนการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐาน ติดตามประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิผลไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

ความหมายของประสิทธิผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึงความสำเร็จในการที่สามารถดำเนินการก้าวหน้าไป และสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2543, หน้า 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง การใช้ทรัพยากรขององค์การให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ศุภชัย ยาวะประภาส (2544, หน้า 80-81) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย

สุรสิทธิ์ วชิรขจร (2549, หน้า 132) ประสิทธิผล เป็นการพิจารณาถึงผลของโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ในทางสังคมศาสตร์หรือสาธารณสุขศาสตร์โครงการที่จัดทำขึ้นเป็นการบริการที่รัฐพึงมีให้แก่ประชาชน จึงไม่สามารถพิจารณาเฉพาะการลงทุนและผลที่ได้รับเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการด้วย การบรรลุวัตถุประสงค์จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ ส่วนตัวชี้วัดที่ใช้จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือนโยบายนั้น ๆ

ชาญณรงค์ สุราสา (2550, หน้า 5) ได้อธิบายประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ผลการดำเนินงานตามแผนงานหลักประกอบด้วย การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพด้านบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านระบบภาคีเครือข่าย

ปาณิสรา จรัสวิญญู และนั้ตรชนก จรัสวิญญู (2550, หน้า 16) กล่าวถึง ประสิทธิผลว่าเป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่านโยบาย/แผนงาน/โครงการ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินความสำเร็จที่แท้จริงว่าเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานตามนโยบาย/แผนงาน/โครงการ แล้วได้ผลงานหรือผลลัพธ์ออกมา ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับเพียงใด

Steers R.M. (1977, p. 1-5 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชิต, 2556, หน้า 35) อธิบายว่าประสิทธิผล หมายถึง คุณภาพในการทำงานของบุคลากร สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ ประสิทธิผล หมายถึง กำไร หรือผลตอบแทนจากการลงทุน เป็นต้น และสามารถขององค์การที่จะได้มา ซึ่งทรัพยากรที่มีค่าและหายากและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงานขององค์การ

Steers, Ungson, and Mowday (1998, p.72) ให้ความหมายของ ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง ระดับความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายในทางปฏิบัติ จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น พอที่สรุปได้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถขององค์การในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคม ในการใช้ทรัพยากร บริหารอย่างคุ้มค่า และได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ทำให้ผู้บริหารจัดการจากองค์การพึงพอใจในงานและองค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาให้ดำรงอยู่ต่อไปได้

สรุปประสิทธิผลของการดำเนินงานคือ การบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ตั้งแต่เริ่มต้นของโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คุ้มค่าที่สุด ประหยัดที่สุด

ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

Parson (1960, p. 99, อ้างถึงใน พรชัย เชื้อชูชาติ, 2546, p. 33) ได้เสนอความคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

1. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation)
2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment)
3. การบูรณาการ (Integration)
4. การคงไว้ซึ่งระบบค่านิยม (Latency)

Caplow (1964, p. 89, อ้างถึงใน ภรณ์ มหามนต์, 2529, หน้า 59) เสนอว่าประสิทธิผลขององค์การควรวัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ

1. ความมั่นคง หมายถึง ความสามารถในการรักษาโครงสร้างขององค์การไว้

2. ความผสมผสาน หมายถึง ความสามารถขององค์การในการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในองค์การ

3. ความสมัครใจ หมายถึง ความสามารถในการจัดให้มีความพึงพอใจสำหรับสมาชิก

4. ความสำเร็จ หมายถึง ผลรวมสุทธิของกิจกรรมขององค์การ

Seiler (1976, อ้างถึงใน แมน รถทอง, 2544) ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์การ โดยเห็นว่าประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในการผลิต (Productivity) หมายถึง กิจกรรมในการผลิตโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

2. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง กิจกรรมในการสนองตอบความสนใจสมาชิก

3. การพัฒนา (Development) หมายถึง กิจกรรมในการลงทุนในทรัพยากรสินด้านคน (Productivity) โดยเฉพาะการฝึกอบรมและการพัฒนา

Gibson, and Other (1982, p. 27) ได้ทำการศึกษาและกำหนดเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้หลายเกณฑ์ ดังนี้

1. ความสามารถในการผลิต

2. ประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจ

4. ความสามารถในการปรับตัว

5. การพัฒนาและการอยู่รอด

Hoy, and Miskel (1991, p. 384) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก

1. ความสามารถในการปรับเปลี่ยน

2. การบรรลุเป้าหมาย

3. ความพึงพอใจ

4. ความสนใจในชีวิต

จากที่กล่าวถึงข้างต้นเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงความถึงผลสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นเรื่องการเน้นความสำคัญของ

สิ่งที่ออก แทนที่จะเป็นสิ่งป้อนเข้า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของผลลัพธ์จึงได้แก่การศึกษาว่าผลลัพธ์ที่ปรากฏบรรลุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด

การวัดประสิทธิผล

วิจิตรตา ประชาชาติ (2556, หน้า 36) ประสิทธิภาพทั้งหมดขององค์การ เป็นเรื่องที่วัดได้ยากมาก ทั้งนี้เพราะขนาดที่ใหญ่โตขององค์การความหลากหลายในด้านภารกิจ และการแยกย่อยออกเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ที่หลากหลายขององค์การ ขณะเดียวกันองค์การจะมีกิจกรรมที่หลากหลาย และดำเนินการเพื่อรองรับเป้าหมายหลาย ๆ ประการพร้อมกัน ทำให้เกิดผลต่าง ๆ มากขึ้นผลที่เกิดขึ้นมีทั้งผลจงใจให้เกิดขึ้น และผลที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง การวัดประสิทธิผลไว้มากมาย ดังนี้

เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 102-103) กล่าวว่า การประเมินผลหรือการวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงาน แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทตามระยะเวลาที่ทำการประเมิน ดังนี้

1. การประเมินระหว่างการดำเนินงาน เป็นการประเมินเพื่อติดตามดูผลผลิตของโครงการในขณะที่โครงการนั้น ๆ กำลังดำเนินอยู่ การประเมินประเภทนี้ให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่จำเป็นแก่ผู้จัดการโครงการและผู้ตัดสินใจเพื่อปรับนโยบายวัตถุประสงค์ ตลอดจนการจัดการทรัพยากรของโครงการ ผลจากการประเมินระหว่างดำเนินการนี้ อาจจะทำให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการใหม่ได้ด้วย

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินประเภทนี้จะให้สารสนเทศที่จำเป็นทั้งหมดแก่ผู้ตัดสินใจและผู้วางแผน สำหรับใช้เพื่อการวางแผนโครงการใหม่และเพื่อเป็นแนวทางการประเมินผลในอนาคตต่อไป

3. การประเมินย้อนหลัง เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบย้อนหลังเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่า มีผลกระทบจากโครงการหรือไม่อย่างไร

John Campbell (1977, pp. 36-41 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชาติ 2556, หน้า 36) ได้เสนอการสร้าง “เกณฑ์การวัดประสิทธิผลขององค์การ” ไว้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพโดยรวมขององค์การ
2. ผลผลิตภาพ

3. ประสิทธิภาพ
4. กำไร
5. คุณภาพ
6. อุบัติเหตุ
7. การเติบโต
8. อัตราการขาดงาน
9. อัตราการออกจากงาน
10. ความพึงพอใจในการทำงาน
11. การจูงใจในการทำงาน
- 12.ขวัญกำลังใจในการทำงาน
13. การควบคุมในองค์การ
14. ความขัดแย้ง/ความผูกพัน
15. ความยืดหยุ่นในการทำงาน/การปรับตัว
16. การวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย
17. ความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมาย
18. เป้าหมายขององค์การในระดับนานาชาติ
19. ความสอดคล้องกันระหว่างบทบาทและปทัสถานขององค์การ
20. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในการบริการ
21. ทักษะด้านการทำงานของฝ่ายบริหาร
22. การจัดการสารสนเทศ และการสื่อสาร
23. ความพร้อม
24. การใช้สภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ
25. การประเมินจากองค์การภายนอก
26. เสถียรภาพขององค์การ
27. ค่านิยมของทรัพยากรมนุษย์
28. การมีส่วนร่วมและการใช้อิทธิพลร่วมกัน
29. การเน้นหนักทางด้านการฝึกอบรม และการพัฒนา
30. การเน้นหนักขององค์การไปสู่ความสำเร็จ

อย่างไรก็ตามตามเกณฑ์การวัดประสิทธิผลขององค์การที่แบบแคมป์ได้นำเสนอไว้ข้างต้น แม้ว่าจะมีผลประโยชน์ในการนำไปประเมินเพื่อชี้วัดประสิทธิผล

ขององค์การแต่เกณฑ์หลายข้อมีความขัดแย้งกันอยู่ หากจะนำไปใช้ให้ได้ผลจำเป็นต้อง ทบทวน และเลือกเกณฑ์การประเมินที่มีความสอดคล้องกับองค์การมากที่สุด

Gibson (1972 อ้างถึงใน วิจิตรตา ประชาชิต, 2556, หน้า 36-37) ได้นำ ความหมายของประสิทธิผลขององค์การที่ Chris Argyris ได้ให้ไว้ว่าเป็นสภาวะ ซึ่ง “องค์การตามระยะเวลาที่ผ่านไปเพิ่มผลผลิตขึ้น (Outputs) ในขณะที่ตัวป้อน (Inputs) คงที่หรือลดน้อยลงหรือมีผลผลิตที่คงที่ในขณะที่ตัวป้อนลดลง มาผสมผสานกับมิติเวลา ทำให้การวิเคราะห์องค์การจะต้องวิเคราะห์กระบวนการหรือวงจรของการนำทรัพยากร ซึ่งเป็นปัจจัยหรือตัวป้อนมาจัดการให้ออกมาเป็นผลกลับสู่สภาพแวดล้อมผ่าน ระยะเวลา โดนมี่เครื่องบ่งชี้ซึ่งสามารถ จำแนกตามระยะเวลาได้ ดังนี้

1. เครื่องบ่งชี้ระยะสั้น (Short-Run) ซึ่งวัดได้จากการผลิต

ประสิทธิภาพและความพอใจ

2. เครื่องบ่งชี้ระยะกลาง (Intermediate) ซึ่งวัดได้จากความสามารถ

ในการปรับตัว และการพัฒนา

3. เครื่องบ่งชี้ระยะยาว (Long-Run) ซึ่งก็คือความอยู่รอดขององค์การ

จากความหมายประสิทธิผลของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการทำงานร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ได้ผลงานหรือผลผลิตตาม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ให้สำเร็จลุล่วงดังประสงค์ หรือที่คาดหวังไว้เป็น หลัก หรือเป็นเครื่องตัดสินใจว่าบริหารองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด

ความหมายของการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารจัดการนั้น สามารถให้คำจำกัดความตาม ความเข้าใจได้โดยคำว่า Management มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 18) ได้รวบรวม ความหมาย ของคำว่า "การบริหารจัดการ" ได้ดังนี้ การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหาร ระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบาย ที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหาร ระดับสูงเป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงาน ราชการและคำว่า "ผู้บริหาร" (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กร ของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (Schermerhorn, 1999, p. G-2) การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/ Directing) หรืออำนวยการ และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมี

ความสัมพันธ์ โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และ ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญใน การบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

สรุปการบริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรืออำนวยการและการควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์ กับทรัพยากรขององค์กร (6 M's)

พงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์ (2546, หน้า 2) การจัดการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรม หรืองานที่วางไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหาร เป็นปัจจัยอย่างประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดผู้จัดการจะจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการจัดการ เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 12) ได้สรุปว่าการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหารส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการค้า การดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่าจัดการใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546, หน้า 60) ในเอกสารคำสอนเล่มนี้จะใช้สองคำนี้ ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลปะเพื่อ เอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้วอำนวยการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมี ความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาด งบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุ อุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรค หรือก็ให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลกีดกันและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การวางแผนการจัดการกลุ่มอาชีพและควบคุมการดำเนินการและการควบคุมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของการบริหารจัดการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล มีความรู้รอบคอบ และมีภูมิคุ้มกัน โดยมีแนวคิดการบริหารจัดการ ซึ่งแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

แนวคิดที่หนึ่ง การบริหารจัดการกลุ่มบุคคลเป็นการบริหารงานบุคคลซึ่งประกอบด้วย คณะทำงานของกลุ่มอาชีพ สมาชิกกลุ่ม มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มและมีผู้นำกลุ่ม การบริหารงานบุคคลเป็นการกำหนด หน้าที่ของแต่ละคนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าทำงาน โดยการยึดถือความชำนาญเฉพาะอย่างและยึดถือความชำนาญเฉพาะบุคคล ในการจัดบุคคลากรจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรม การรักษาวัดมณธรรมที่ดีขององค์กรเพื่อให้เกิดเสถียรภาพในการทำงาน

แนวความคิดที่สอง การบริหารจัดการด้านการเงิน เป็นการจัดการเกี่ยวกับการตั้งงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละงานของกลุ่มอาชีพในแต่ละส่วน ของงาน เป็นกระบวนการที่จัดทำมาเพื่อให้เงิน รายได้ ผลกำไรมาใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตามแผนงานที่ตั้งไว้

แนวความคิดที่สาม การบริหารจัดการด้านวัสดุและอุปกรณ์ เป็นการบริหารจัดการใช้วัสดุ โดยการจัดทำทะเบียนวัสดุ อุปกรณ์ และจัดทำระเบียบการใช้วัสดุ

อุปการณ์ของกลุ่ม และควรต้องมีการบำรุงรักษาและดูแลให้สามารถใช้งานได้ยาวนานยิ่งขึ้น เพื่อสร้างลักษณะนิสัยการประหยัดและการบำรุงรักษาแก่ประชาชนและสมาชิกในกลุ่ม ที่รับการช่วยเหลือ สนับสนุน

แนวความคิดที่ดี การจัดการเป็นการสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างตามแบบแผนอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและเกิดอำนาจในการปฏิบัติงานตามบทบาทของกลุ่มและองค์กรนั้น ๆ มีการกำหนดภารกิจงานย่อยของกลุ่ม กำหนดกรอบตามความสามารถและความถนัด ความรู้ และความสามารถของกลุ่ม การจัดการกลุ่มต้องอาศัยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่าย จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด โดยยึดถือจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กร เป็นแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม ดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ

นักบริหารและนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้ต่าง ๆ กันตามทัศนะของแต่ละบุคคลที่สำคัญไว้ ดังนี้

Simon (1966, p. 3 อ้างถึงใน สมยศ นาวิกาน, 2545, หน้า 56) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

Freeman (1992, p. 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำและการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กร และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

Campbell and Others (1997, p. 6 อ้างถึงใน สมยศ นาวิกาน, 2545, หน้า 56) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับบุคคลอื่น

จากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร สรุปว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต้องมีการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ อันจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องมีปัจจัยในการดำเนินการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้การบริหารจัดการ หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ทุกอย่าง ๆ ก็คือประสิทธิผลการบริหารจัดการ พิจารณาจากการนำผลของงานโครงการ หรือ กิจกรรม ที่ได้รับเปรียบเทียบกับ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(สหบ.) เสนอผลการประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีเกณฑ์การประเมินศักยภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 23 ข้อ แต่ละตัวชี้วัดมีคะแนนอยู่ 3 ระดับ คือ 3, 2, และ 1 โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และ 3) ด้านผลการดำเนินงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารเพื่อบริหาร จัดการองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ. 1916 Fayol (1916, อ้างถึงใน คำรง วัฒนา, 2545, หน้า 9) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็น หนังสือชื่อ Administration Industrie lie et Generaleb เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่าง ๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับ ผู้บริหารไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะ ด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
2. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดา ผู้ที่มีตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบต่อ คำสั่งในการทำงานได้
3. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและยอมรับเพื่อ สร้างสถานภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย
4. หลักการ "สั่งการโดยคน ๆ เดียว" (Unity of Command) เป็นหลักการ ซึ่งคุ้นเคยในชื่อ ของหลัก "เอกภาพในการบังคับบัญชา" ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง
5. การมีทิศทาง (Unity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกันเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ต้องการสูงสุด โดยแต่ละ กลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแตกย่อยออกมา จะต้องกำหนดทิศทางมุ่งสู่เป้าหมายนั้น
6. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) การเสียสละประโยชน์ส่วนตน และทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของสังคมและส่วนรวม

7. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นสิ่งที่คนทุกคนต้องการ ฉะนั้นคนทำงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบและคุ้มค่า

8. หลักการรวมอำนาจ (Centralization) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อย ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่า การใช้อำนาจ หน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาในระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ นั้น ๆ

9. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงานภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

10. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของใด ๆ อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ และมีระเบียบ เกี่ยวกับงานพัสดุ

11. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลัก ข้อนี้ว่า นักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม คุณธรรมและความโอบอ้อมอารี

12. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร (Stability of Tenure of Personal Fayol) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลกร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน บุคลากรพัฒนานักบริหาร

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดการวางแผนงาน แล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

14. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคี คือ พลัง หมายถึง การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ ทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้

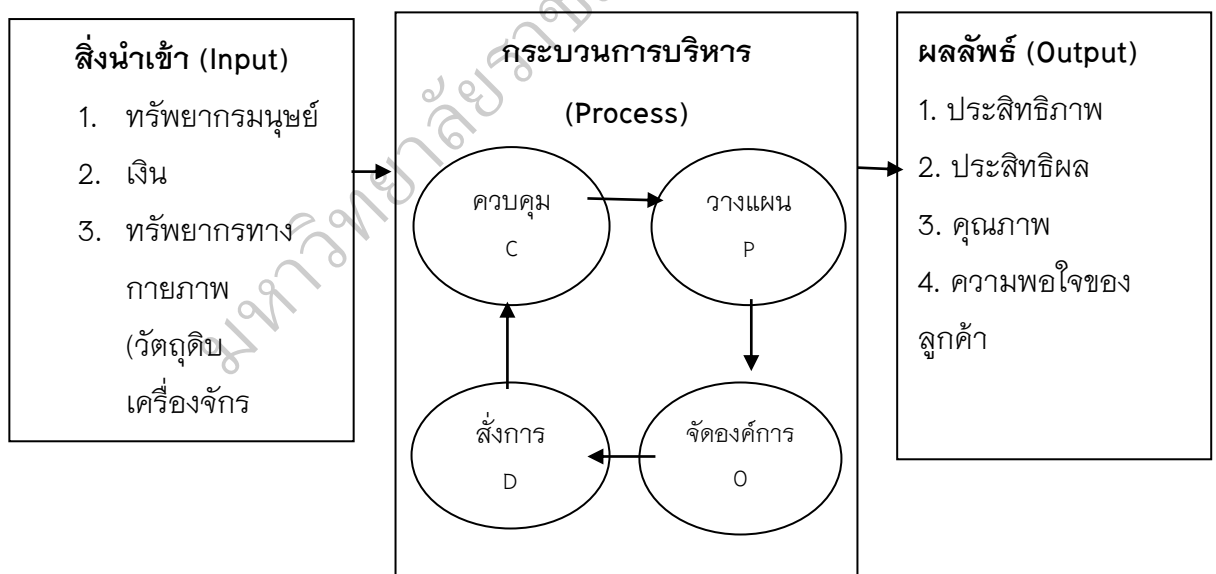
สรุปการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานจัดการใด ๆ ที่องค์การได้ใช้ทรัพยากร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่องค์การได้ตั้งเป้าหมายไว้ หรือศิลปะและกระบวนการการกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้คน เงิน วัสดุสิ่งของและการจัดการ การกระทำนั้น ๆ จะ เป็นไปในทางสร้างสรรค์

มีการดำเนินการเพื่อให้คงอยู่มีการวางแผน การจัดองค์การ การจูงใจ การควบคุมและการกระทำที่ทำให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผน

ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ (Management)

ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการนั้น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22) ได้รวบรวมประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้

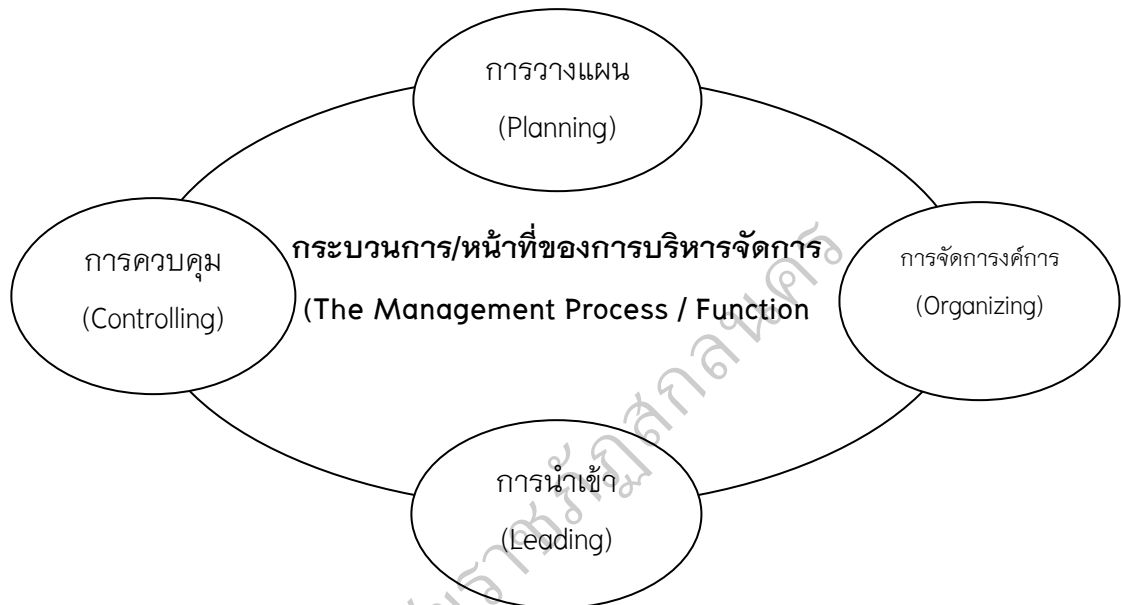
1. การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์การใดองค์การหนึ่งได้
2. เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือ การสร้างกำไร
3. การบริหารจัดการเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ วิธีการใช้ ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด และประสิทธิผล (Effectiveness) บรรลุเป้าหมาย คือประโยชน์ สูงสุด
4. การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้กับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์การ

ภาพประกอบ 2 ระบบการบริหารโดยรวม

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22)

กระบวนการการบริหารจัดการ (Management Process) หมายถึง กระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการนี้ สามารถแสดงให้เห็น ถึงความเกี่ยวเนื่องกันได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่อง ดังแสดงให้เห็นดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 หน้าที่การบริหารจัดการ หรือกระบวนการของการบริหารจัดการ
ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 22)

ทั้งนี้หน้าที่ของการบริหารดังแผนภาพที่ 2 ประกอบด้วย กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการ หรืออาจแบ่งเป็นลักษณะที่เป็นขั้นตอนดังนี้ (POLC)

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งที่องค์การต้องเปลี่ยนแปลงในอนาคต การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดยการให้บรรลุ เป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ แม้ว่า พื้นฐานของการจัดการโดยทั่วไปเป็นงานของผู้บริหาร การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการ ปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จและการประเมินกลยุทธ์เพราะว่าการจัดการองค์การ การจูงใจ การจัดบุคคลเข้าทำงาน และกิจกรรมควบคุมขึ้นกับการวางแผน กระบวนการ วางแผนต้องประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานภายในองค์การ

การวางแผนจะช่วยให้องค์การกำหนดข้อดีจากโอกาสภายนอกและทำให้เกิดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอกต่ำสุด โดยต้องมองเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อ คาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจ (Mission) การคาดคะเนเหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์อนาคต และแนวโน้ม การกำหนด วัตถุประสงค์และการเลือกกลยุทธ์ที่ใช้การวางแผนจะช่วยให้ธุรกิจปรับตัวสู่ การเปลี่ยนแปลง ของตลาดและสามารถกำหนดเป้าหมายได้ การบริหารเชิงกลยุทธ์นั้น ต้องการให้องค์การติดตามในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าที่จะเป็นเชิงรับ (Reactive) องค์การที่ประสบ ความสำเร็จจะต้องควบคุมอนาคตของของกรมากกว่า ที่จะรอรับผลจากอิทธิพลสภาพแวดล้อม ภายนอกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจ (Decision Making) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน การปรับตัวเป็นสิ่งจำเป็นเพราะว่ามีการเปลี่ยนแปลงของตลาด เศรษฐกิจและคู่แข่งกัน ทั่วโลกจุดเริ่มต้นของความสำเร็จที่ดีของธุรกิจคือการวางแผนที่เหมาะสม เห็นผลได้จริง ยืดหยุ่น มีประสิทธิผล และทรงประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (Organizing) จุดมุ่งหมายของการจัดองค์การ คือ การใช้ความพยายามทุกกรณีโดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ และการจัดการ องค์การหมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำและผู้จะทำรายงาน มีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ ของธุรกิจที่มีการจัดองค์การที่ดี สามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันและสามารถ เอาชนะคู่แข่งกันได้ธุรกิจที่มีการจัดองค์การที่ดี สามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็น ความสำคัญของความสำเร็จของ องค์การการกำหนดลักษณะเฉพาะของงาน (Work Specialization) โดยการแบ่งงาน ประกอบด้วยงานที่ออกมาเป็นแผนก การจัดแผนกและการมอบอำนาจหน้าที่ (Delegating Authority) การแยกงานออกเป็นงานย่อยตามการพัฒนารายละเอียดของงาน (Job Description) และคุณสมบัติของงาน (Job specification)

เครื่องมือเหล่านี้มีความชัดเจนสำหรับผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งต้องการทราบลักษณะของงานการกำหนดแผนกในโครงสร้างขององค์การ (Organizing Structure) ขนาดของการควบคุม และสายการบังคับบัญชา การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเพราะตำแหน่ง ใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นหรือลดลงหรือรวมกัน โครงสร้างองค์การ จะต้องระบุถึงวิธีการใช้ทรัพยากร และวิธีการซึ่งวัตถุประสงค์มีการกำหนดขึ้นในธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากรและกำหนด วัตถุประสงค์ตามสภาพทางภูมิศาสตร์จะแตกต่างจากโครงสร้างด้านผลิตภัณฑ์หรือลูกค้า รูปแบบทั่วไปของการจัดแผนก คือตามหน้าที่

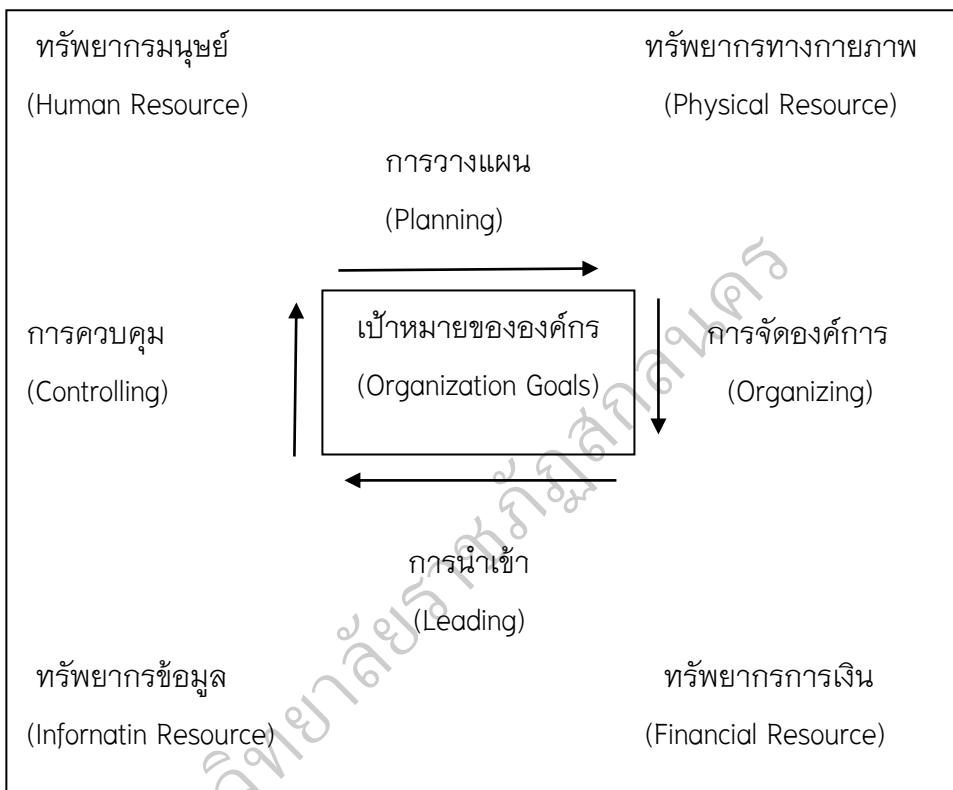
(Functional) ตามฝ่าย (Divisional) ตามหน่วย ธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Business Unit) และด้านเมทริกซ์ (Matrix)

3. การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจ พนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุไว้หรือเป็นกระบวนการ จัดการให้สมาชิกในองค์การทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเข้าใจถ่องแท้ได้ยาก การนำหรือการสั่งการจึงต้องใช้ความสามารถหลายเรื่อง ควบคู่กันไป อาทิภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การติดต่อสื่อสารในองค์การและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น หน้าที่ในการนำหรือสั่งการนี้มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่อื่น เพราะผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของผู้สั่งการอย่างมีคุณภาพ ถ้าไม่เช่นนั้นผลงานที่วางไว้ ตลอดจนทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้อาจไม่เกิดประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารดำเนินกิจกรรมด้านการสั่ง การไม่ดีพอ ดังนั้น การสั่งการจึงเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถที่จะชักจูงให้พนักงานร่วมกันปฏิบัติงานไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้องค์การ ประสบความสำเร็จตามความต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบ หรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของ พนักงาน เพื่อรักษาให้องค์การดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การในเวลาที่กำหนดไว้ขององค์การหรือธุรกิจที่ประสบความล้มเหลวอาจเกิดจากการ ขาดการควบคุมหรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพและหลายแห่ง เกิดจากความไม่ใส่ใจใน เรื่องของการควบคุมละเอียดพิถีพิถันหรือในทางกลับกันคือมีการควบคุมมากจนเกิดความ ผิดพลาดขององค์การเองการควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญตั้งแต่ เริ่มต้นจนจบกระบวนการทางการบริหารการควบคุมเป็นการตรวจตราและตรวจสอบผลการ ปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายและดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่าจะบรรลุผลลัพธ์ ตามต้องการ นอกจากนี้การควบคุมยังเป็นกระบวนการการรวบรวมและแสดงถึงข้อมูลย้อนกลับเรื่องของผลการดำเนินงานในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอีกด้วย อาจกล่าวถึงบทบาทสำคัญของการควบคุมได้ว่า อยู่ที่คำ 4 คำ ได้แก่ มาตรฐาน (Standard) การวัดผล (Measurement) การเปรียบเทียบ (Comparison) และการปฏิบัติ (Take Action) โดยการควบคุมจะครอบคลุมดูแลพื้นที่ 4 พื้นที่ใหญ่ ๆ ของการบริการ กล่าวคือ พฤติกรรมบุคคลในองค์การ การเงิน การปฏิบัติการและข้อมูลข่าวสาร

ทรัพยากร ประกอบด้วย มนุษย์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ตลอดจน
 ทรัพยากรข้อมูลขององค์กร ดังแสดงใน แผนภาพที่ 3 ซึ่งผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่ทำ
 หน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรของ องค์กรโดยอาศัยหน้าที่ทั้ง
 4 ประการนี้

ภาพประกอบ 4 กระบวนการบริหารจัดการซึ่งประกอบด้วยหน้าที่สัมพันธ์กัน
 4 ประการ

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 25)

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 16) ได้สรุปประเด็นสำคัญของการ
 บริหารจัดการได้ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการประกอบด้วย การวางแผน เป็นสิ่งที่องค์กร
 ต้องเปลี่ยนแปลงในอนาคต 2) การจัดองค์การ หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการ
 ทำ 3) การสั่งการ เป็นกระบวนการ จัดการให้สมาชิกในองค์กรทำงานร่วมกันได้ด้วย
 วิธีการต่าง ๆ และ 4) การควบคุมติดตาม ประเมินผลเพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไป
 ในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ หลักขององค์กร

จากประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุป
 ดังนี้ การวางแผน ซึ่งเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดย
 การให้ บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์
 ที่มีประสิทธิภาพ การจัดองค์การ หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำ การสั่งการ
 หรือเป็นกระบวนการ จัดการให้สมาชิกในองค์การทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ
 และการควบคุมติดตามประเมินผลเพื่อรักษาให้องค์การดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมาย
 อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

ทรัพยากรการบริหาร

ทรัพยากรการบริหารนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงไว้ ดังนี้
 วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2546, หน้า 78) ได้นำเสนอไว้ในเทคนิคการบริหารงาน โดยใช้
 ปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 6 M ประกอบด้วย

1. บุคลากร (Man)
  - 1.1 การบรรจุแต่งตั้งหรือใช้บุคลากรให้ถูกกับงาน
  - 1.2 การทำตัวเป็นแบบอย่าง
  - 1.3 การเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
  - 1.4 การเชิญบุคคลภายนอกมาช่วยพัฒนา
  - 1.5 การชักชวน ขอความร่วมมือหรือประสานงานกับบุคคลภายนอก
2. การเงิน (Money) ซึ่งประกอบไปด้วย
  - 2.1 การสนับสนุนให้มีการควบคุมตรวจสอบด้านการเงิน
  - 2.2 การพัฒนาระบบบัญชีและงบประมาณ
  - 2.3 การระดมทุน
  - 2.4 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีและเพิ่มรายได้
  - 2.5 การใช้จ่ายอย่างประหยัด
3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) ซึ่งประกอบไปด้วย
  - 3.1 การจัดทำแผนภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานและผลงาน
  - 3.2 การใช้วัสดุอุปกรณ์เพิ่มประสิทธิภาพหรือยกระดับการให้บริการ
  - 3.3 การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและการติดตั้งโทรทัศน์

วงจรรูปปิด

4. การจัดการทั่วไป (Management) ซึ่งประกอบไปด้วย
  - 4.1 การบริหารตามแบบนักการเมืองท้องถิ่น

- 4.2 การประกาศนโยบายหรือวิสัยทัศน์ และกำหนดกรอบเวลา
- 4.3 การบริหารงานให้สำเร็จมีหลายแนวทาง
- 4.4 การระดมความคิดเห็นให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 4.5 การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ
5. การให้บริการประชาชน (Market) ซึ่งประกอบไปด้วย
  - 5.1 การให้ประชาชนเลือกรับบริการ
  - 5.2 การจัดบุคลากรต้อนรับและให้ความช่วยเหลือ
  - 5.3 การเปิดช่องทางให้บริการ
  - 5.4 การช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย
  - 5.5 การจัดหน่วยให้บริการเคลื่อนที่
  - 5.6 การให้บริการร่วมกันเสรีจลันในชุดเดียว
  - 5.7 การยึดหลักให้บริการสาธารณะประชาชนอย่างประทับใจ

คล่องตัว รวดเร็ว ใกล้เคียง ทัวถึง นำเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้

6. จริยธรรม (Morality)
  - 6.1 การนำหลักธรรมมาใช้ในการให้บริการ
  - 6.2 การมีจิตสำนึกที่ดีงามในการให้บริการ
  - 6.3 การวางตัวให้เหมาะสม
  - 6.4 การไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งแสวงหาผลประโยชน์
  - 6.5 การพบปะเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
  - 6.6 การไม่ใช้และไม่บิดเบือนข้อมูลข่าวสารของทางราชการ
  - 6.7 การแสดงความรับผิดชอบในการบริหารงานผิดพลาด

ณัฐสมน ธาตุคำภู (2552, หน้า 18) ได้สรุปว่าความหมายของทรัพย์สิน การบริหารที่มีผล ต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยยึดหลักการบริหารด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านบุคลากร
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์
4. ด้านการบริหารจัดการ
5. ด้านการให้บริการประชาชน
6. ด้านจริยธรรม

จากทรัพย์สินการบริหารดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปทรัพย์สินการบริหาร ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุน

หมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยยึดหลักการบริหารด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ
 ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการ
 ให้บริการประชาชน และด้านจริยธรรม

บริบทกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ในอดีตประมาณ 186 ปีก่อน ในสมัยรัชกาลที่ 2 เมื่อประมาณปี พ.ศ.2359 ชาวกะโซ่กลุ่มหนึ่งซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง บริเวณเมืองมหาชัย นแขวงคำม่วน และเมืองอื่น ๆ ในแขวงสะหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในภาคอีสานของประเทศไทย อยู่ที่บ้านดงหลวง โดยการนำของเพี้ยแก้ว นครอินทร์ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษผู้นำชาวกะโซ่ ชาวกะโซ่ได้สำรวจและเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร แวดล้อมไปด้วยที่ราบลุ่มและเชิงเขา เหมาะสมในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพื่อการดำรงชีพ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านดงหลวง" และเป็นหัวหน้าชายไทยกะโซ่ ของบ้านดงหลวง ต่อมาได้เป็นกำนันตำบลดงหลวงคนแรก มีนามบรรดาศักดิ์ว่า "หลวงวานโไพร พฤกษ์" ชาวกะโซ่ในท้องที่นี้ส่วนมากใช้นามสกุลเดียวกันว่า "วงศ์กระโซ่" และ "โซ่เมืองชะะ" ตำบลดงหลวง เดิมอยู่ในเขตการปกครองของเมืองมุกดาหาร เมื่อมีการจัดตั้งเป็นอำเภอและจังหวัดในปี พ.ศ. 2450 จึงโอนไปขึ้นกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ต่อมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2520 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอดงหลวง ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลดงหลวง ตำบลหนองบัว และ ตำบลกกตูม ขึ้นกับ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม โดยมีนายเกียรติคุณ สุวรรณกุล เป็นปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอคนแรก ต่อมาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2527 อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดนครพนม ได้ยกฐานะขึ้นเป็น จังหวัดมุกดาหาร กิ่งอำเภอดงหลวงจึงได้โอนมาจากจังหวัดนครพนมและเป็นอำเภอดงหลวง ขึ้นกับการปกครองของจังหวัดมุกดาหาร ปัจจุบันอำเภอดงหลวงแบ่งการปกครองเป็น 6 ตำบล คือ ตำบลดงหลวง ตำบลหนองบัว ตำบลชะโนนน้อย ตำบลหนองแคน ตำบลพังแดง และตำบลกกตูม มีประชากรทั้งสิ้น 35,715 คน แยกเป็นชาย 18,045 คน หญิง 17,670 คน ความหนาแน่นของประชากร 33 คน/ตารางกิโลเมตร (สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอเมืองดงหลวง, 2561)

ที่ตั้ง

ตำบลกกตูม เดิมขึ้นการปกครองกับอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ทางราชการได้ยกฐานะอำเภอมุกดาหารเป็นจังหวัดมุกดาหาร ตำบลกกตูมจึงได้แยกมาขึ้นกับอำเภอดงหลวงในปี พ.ศ. 2527 และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 80 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับที่ราบมีพื้นที่ทั้งหมด 377 ตารางกิโลเมตร หรือ 235,673 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ภูเขา 193,553 ไร่ พื้นที่ราบ 40,120 ไร่ พื้นที่น้ำ 1,000 ไร่ และอื่น ๆ อีก 1,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.12 ของเนื้อที่อำเภอ

อาณาเขต

ทิศเหนือ ตำบลจันทร์เพ็ญ อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร

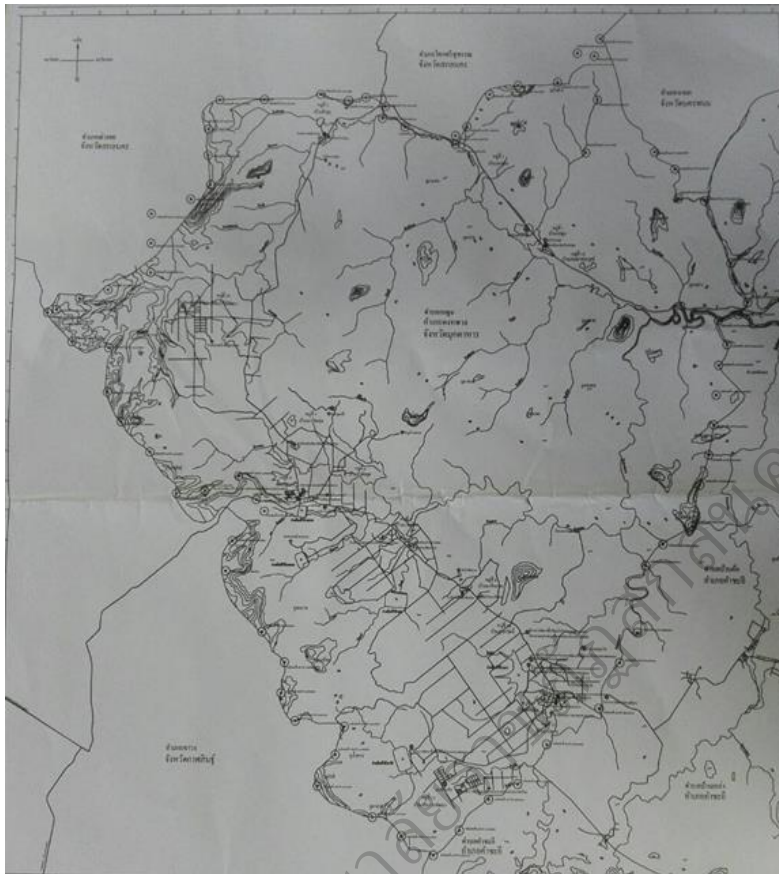
ทิศใต้ ตำบลบ้านเหล่า ตำบลบ้านค้อ อำเภอคำชะอี

จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก ตำบลพังแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันตก ตำบลหนองผือ ตำบลกุดปลาข้าว อำเภอเขาวง

จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบ 5 แผนที่อำเภอดงหลวง (ที่มา : ที่ว่าการอำเภอดงหลวง, 2559)

จำนวนประชากร

อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 9,276 คน แยกเป็น ชาย 4,780 คน หญิง 4,496 คน ตามตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนประชากรอำเภอดงหลวง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1	กกตูม	181	244	229	473
หมู่ที่ 2	กกกอก	93	125	128	253
หมู่ที่ 3	นาโคกกุ้ง	137	200	174	374
หมู่ที่ 4	सानแก้ว	218	257	249	506
หมู่ที่ 5	ข้าวสูง	202	261	291	552
หมู่ที่ 6	คำผักกูด	215	340	329	699
หมู่ที่ 7	แก่งนาง	301	432	387	819
หมู่ที่ 8	นาหินกอง	249	352	341	693
หมู่ที่ 9	ปากช่อง	300	420	348	768
หมู่ที่ 10	ป่าไม้พัฒนา	227	267	241	508
หมู่ที่ 11	แก่งนาง	167	205	204	409
หมู่ที่ 12	ศรีถาวรพนา	179	188	168	356
หมู่ที่ 13	แก่งนาง	242	458	446	904
หมู่ที่ 14	เกษตรสมบูรณ์	223	345	327	672
หมู่ที่ 15	บางทรายทอง	213	352	328	680
หมู่ที่ 16	สุขสวัสดิ์	252	334	306	640
	รวม	3,399	4,780	4,496	9,276

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร, 2560

ข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 16 หมู่บ้าน ได้มีการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านจากรัฐบาลหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท โดยการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการเพิ่มทุนในระยะที่ 2 ตามจำนวนสมาชิกกองทุน ดังนี้สมาชิกกองทุนตั้งแต่ 1-150 คน จำนวน 200,000 บาท สมาชิกตั้งแต่ 151-350 คน จำนวน 400,000 บาท และสมาชิกตั้งแต่ 351 คนขึ้นไป จำนวนเงิน 600,000 บาท พ.ศ. 2554 นายกรัฐมนตรี นางยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเพิ่มทุนระยะที่ 3 กองทุนละ 1 ล้านบาท ปัจจุบัน พ.ศ. 2560 มีสมาชิกทั้งหมด 1,670 คน จำนวนทั้งสิ้น 16 หมู่บ้าน รวมจำนวนเงินงบประมาณที่หมุนเวียนในกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ทั้งสิ้นจำนวน 34,000,000 บาท (ทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอำเภอคงหลวง : 2560) ตามตาราง 4

ตาราง 4 งบประมาณและจำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	งบประมาณ/บาท	สมาชิกกองทุน
1	กกตูม	2,200,000	108
2	กกกอก	2,200,000	55
3	นาโคกสูง	1,000,000	70
4	सानแก้ว	2,200,000	96
5	ข้าวสูง	2,200,000	143
6	คำผักกูด	2,200,000	123
7	แก่งนาง	2,200,000	133
8	นาหินกอง	2,200,000	95
9	ปากช่อง	2,200,000	112
10	ป่าไม้พัฒนา	2,200,000	105
11	แก่งนาง	2,200,000	65
12	ศรีถาวรพนา	2,200,000	95
13	แก่งนาง	2,200,000	136
14	เกษตรสมบูรณ์	2,200,000	128
15	บางทรายทอง	2,200,000	103
16	สุขสวัสดิ์	2,200,000	103
	รวม	34,000,000	1,670

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคงหลวง, 2560

สำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชากรในหมู่บ้านได้สมัครเป็นสมาชิกแล้วกู้ยืมไปลงทุน ประกอบอาชีพ ภายใต้เงื่อนไขและระเบียบที่ทางราชการกำหนด คือ

1. ผู้ที่เป็นสมาชิกต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 180 วัน ในหนึ่งครอบครัวจะเป็นสมาชิกสามัญได้ 1 คน หากบุคคลในครอบครัวจะสมัครเป็นสมาชิก อีกจะต้องเป็นสมาชิกสมทบ ซึ่งมีสิทธิ์กู้ยืมเงินได้เพียง 1 คนต่อปี

2. คณะกรรมการบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 9-15 คน อยู่ในวาระ คราวละ 2 ปี ในสมัยต่อไปจะต้องจับสลากออกครึ่งหนึ่ง แล้วเลือกคนใหม่เข้ามาแทน (การเลือกคณะกรรมการ ควรเป็นเลขคี่)

3. สมาชิกจะต้องมีหุ้นในกองทุนไม่เกิน 5 หุ้น และเสียเงินออม (เงินสัจจะ) เป็นรายเดือน ๆ ละ 30 บาทขึ้นไป เงินหุ้นหรือเงินสัจจะนี้จะนำไปเป็นเงินกู้ฉุกเฉินของสมาชิก ซึ่งมีกำหนดกู้ได้รายละไม่เกิน 5,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท ต่อเดือน และส่งใช้คืน ภายใน 3 เดือน ส่วนสมาชิกที่ไม่ได้กู้ยืมเงินจะได้รับดอกเบี้ยจากเงินออมสัจจะคิดเป็นร้อยละ 6 ต่อปี

4. เงินกู้สามัญในวงเงิน 1,000,000 บาทจะสมาชิกจะต้องเขียนโครงการเพื่อ เป็นหลักฐานในการพิจารณาของคณะกรรมการ แต่ละโครงการ แต่ละอาชีพ จะต้องเงินลงทุน ไม่เกิน 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี โดยสมาชิกที่กู้ยืมไปลงทุนตามโครงการ จะต้องส่งใช้ภายในหนึ่งปีทั้งต้นและดอกเบี้ย

5. ดอกเบี้ยที่ได้รับร้อยละ 6 บาทต่อปี นั้น จะจัดสรรตามระเบียบของ กทบ. แห่งชาติได้วางไว้คือ

5.1 ปันผลให้แก่สมาชิก ร้อยละ 30 โดยคณะกรรมการจะจัดสรรตามจำนวนของสมาชิก

5.2 ค่าตอบแทนคณะกรรมการร้อยละ 25 จำนวน 15 คน จะแบ่งเท่ากัน หรือไม่ขึ้นอยู่กับมติประชุมของคณะกรรมการ

5.3 สมทบบัญชี ร้อยละ 20 คณะกรรมการจะนำเข้าบัญชีให้แก่สมาชิก เพื่อเป็นเงินเพิ่มค่าปันผลคนละเท่า ๆ กัน

5.4 สวัสดิการสมาชิก ร้อยละ 5 คณะกรรมการจะเก็บไว้ในบัญชีเงินฝากอีกบัญชีหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเจ็บป่วยเป็นราย ๆ ตามความเหมาะสมที่คณะกรรมการลงมติ

5.5 ค่าสาธารณูปโภคหรือยลละ 5 จะเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมของหมู่บ้าน

5.6 ค่าใช้จ่ายของกองทุนร้อยละ 10 จะเป็นเงินซื้อวัสดุสิ้นเปลือง เช่น เครื่องเขียน กระดาษ ค่าพิมพ์ใบเสร็จ สมุดจัดทำบัญชี ค่าเช่าสถานที่ตั้งกองทุน และค่าวัสดุอื่น ๆ เป็นต้น

5.7 อื่น ๆ ร้อยละ 5 จะเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับคณะกรรมการ เช่น ค่ารถไป ศึกษาดูงาน ค่าติดต่อหน่วยงาน ค่าต้อนรับแขก เป็นต้น

ในแต่ละปีคณะกรรมการจะจัดประชุมวิสามัญที่ครั้งก็ได้ เมื่อมีเรื่องที่จะช่วยกันลงมติและเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เมื่อสิ้นปีจะต้องประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อ คณะกรรมการจัดทำบัญชีเพื่อจ่ายเงินปันผลแก่สมาชิก และเปิดโอกาสให้สมาชิกที่มีความประสงค์จะลาออก หรือจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ยื่นคำร้อง ก่อนจะเปิดให้ยื่นโครงการและ คำขอกู้ยืมในปีถัดไป (ทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองอำเภอคงหลวง, 2559)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

คณิงนิจ ศิริสมบุรณ์ ฉันทะ จันทะเสนา และดวงตา สราญรมย์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในหมู่บ้าน ในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 4) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจ และการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจ กับการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพเกษตรกร และรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท

2) ในภาพรวมของ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด ได้แก่ การบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการหมู่บ้าน 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวม ด้านการบริหารงานของคณะกรรมการ ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ และด้านความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ในภาพรวม และด้านความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สำหรับด้านการบริหารงานของคณะกรรมการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวม และรายด้านทุกรายการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 6) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สำหรับด้านการบริหารงานของคณะกรรมการ และด้านความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 7) การมีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จิตติมา กาวรรณธง (2553, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1) ประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ในประเด็นการประเมิน 4 ด้าน ตามรูปแบบการประเมินชิปปี้ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกองทุน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการกองทุนระดับหมู่บ้าน 8 หมู่บ้าน ๆ ละ 4 คน รวม 32 คน และสมาชิกกองทุนทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเกณฑ์ตัดสินความเหมาะสมของแต่ละรายการประเมินต้องไม่ต่ำกว่า 3.5

มณีรัตน์ ชันทะ (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นแก่ประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลพะทาย อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้านได้แก่ ด้านการจัดบริการสำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป) ด้านการจัดบริการสำหรับเด็กโต (อายุ 6 ปี ถึงต่ำกว่า 25 ปี) และด้านการจัดบริการสำหรับเด็กเล็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดบริการสำหรับหญิงมีครรภ์ และด้านการจัดบริการสำหรับกลุ่มผู้พิการและทุพพลภาพ 2) ผู้มารับบริการที่มีเพศต่างกัน เห็นว่ามีการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น ด้านการจัดบริการสำหรับเด็กเล็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) และด้านการจัดบริการสำหรับกลุ่มผู้พิการและทุพพลภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผู้มารับบริการที่มีอายุต่างกัน เห็นว่ามีการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการจัดบริการสำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป) และด้านการจัดบริการสำหรับกลุ่มผู้พิการและทุพพลภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้มารับบริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เห็นว่ามีการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการจัดบริการสำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป) และด้านการจัดบริการสำหรับกลุ่มผู้พิการและทุพพลภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ผู้มารับบริการที่มีรายได้เฉลี่ยของทุกคนในครอบครัวรวมกันต่อเดือนต่างกัน เห็นว่ามีการบริหารจัดการ

กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น ด้านการจัดบริการสำหรับเด็กเล็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) และด้านการจัดบริการสำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรพงษ์ ตีรธรรมเจริญ (2554, บทคัดย่อ) ประสิทธิผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) สถานภาพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศชาย ร้อยละ 55.90 อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 43.59 อาชีพหลักรับจ้าง ร้อยละ 49.23 ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี ร้อยละ 30.51 สถานภาพการสมรสแล้ว ร้อยละ 46.15 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 35.13 และจำนวนครั้งที่กู้เงิน 3 ครั้ง ร้อยละ 33.84 (2) ประสิทธิผลการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับประสิทธิผลมาก รองลงมา ด้านความพึงพอใจของสมาชิก และด้านกระบวนการของโครงการอยู่ในระดับประสิทธิผลปานกลางตามลำดับ (3) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมาชิกที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้าน แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนสมาชิกที่มีเพศ อาชีพหลัก ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนครั้งที่กู้เงินต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้าน แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

เอมอร บุญโท (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม พบว่า โดยรวมการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือการมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนการพัฒนา และการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลพนอม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ที่จำแนกตามเพศ โดยรวมมีแตกต่างกันทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมขั้นวางแผนการพัฒนา การมีส่วนร่วมขั้นริเริ่ม

การพัฒนา การมีส่วนร่วมขึ้นติดตามและประเมินผลจากการพัฒนามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามหมู่บ้านอาศัยอยู่ พบว่า โดยรวม รายด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .05

นางลักษณ ธรรมบำรุง (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเทศบาลตำบลบ้านเขี้ยวหลาน ตำบลเขาพัง อำเภอ บ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนร่วมกัน ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการ ดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผล จำแนกตามสถานภาพ ส่วนบุคคลและเศรษฐกิจและสังคม พบว่า แตกต่างกัน

ศิรินาถ อังสุพานิช (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชน ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการ ดำเนินงานของประชาชน พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและแหล่งการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และด้านการมีส่วนร่วม ในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนัญญา ปาसानะแก (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านชุมชนสำโรง ตำบลหนองแสง อำเภอบึง ป่าปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านชุมชนสำโรง ตำบลหนองแสง อำเภอบึงป่า ปทุม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงาน และด้านการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการ ติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านแตกต่างกัน

โดยเพศชายมีส่วนร่วมระดับมาก เพศหญิงมีส่วนร่วมระดับปานกลาง จำแนกตามอายุ พบว่า อายุ 46–55 ปี มีส่วนร่วมในระดับมากซึ่งแตกต่างจากช่วงอายุอื่นที่มีส่วนร่วมระดับปานกลางเหมือนกัน จำแนกตามอาชีพพบว่า อาชีพอื่นมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอาชีพอื่นซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเหมือนกัน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าการศึกษาระดับ ม.6 และปริญญาตรีมีส่วนร่วมระดับมากเหมือนกัน การศึกษา ป.6–ม.3 และต่ำกว่า ป.6 มีส่วนร่วมระดับปานกลางเหมือนกัน จำแนกตามตำแหน่งในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน พบว่ามีส่วนร่วมในระดับแตกต่างกัน โดยตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีส่วนร่วมระดับมากและ ตำแหน่งสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

สิริอร นิยมเดช (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ ด้านการร่วมในการประเมินผลและด้านการร่วมปฏิบัติ ตามกิจกรรม เป็นอันดับสุดท้าย ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ตัวแทนครัวเรือนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และตัวแทนครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อัปดุลคอดีค เจะแต (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาบริบททั่วไปและปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกของชุมชนที่ส่งผลต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ (2) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยการศึกษาระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยวิธีการศึกษาบริบททั่วไปและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ และตัวแทนครัวเรือน ของชุมชนบ้านเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 25 คน การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย นำเสนอโดยการบรรยายเชิงพรรณนาผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) บริบทและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนบ้านเกาะสวาด อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการชุมชนที่ดี ทู่นทางสังคม ปัจจัยผลักดัน ประชาชนและสภาพแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยภายนอก 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนบ้านเกาะสวาด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เบญจวรรณ ชูศรี (2557, บทคัดย่อ) การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินผลการใช้โปรแกรมระบบ บัญชีกองทุนหมู่บ้านของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำหรับกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในจังหวัดลำปาง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศทางการบัญชี แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณลักษณะของซอฟต์แวร์ที่มีคุณภาพ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโปรแกรมระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เก็บ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจาก ประธานกองทุนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่บัญชี และเหรียญิก ของ กองทุนหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 81 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 40 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. อายุการทำงาน 1-3 ปี ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในงาน บัญชี เคยผ่านการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ และการอบรมการใช้โปรแกรมระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรมระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่มี

ระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี ความรู้ความเข้าใจเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เมนูข้อมูลหุ้น เมนูการบันทึกบัญชี รายรับ-รายจ่าย เมนูรายงานงบการเงิน เมนูดาว์นโหลด และเมนูการปิดบัญชีสิ้นปี รองลงมาคือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ เมนูข้อมูลสมาชิก เมนู ข้อมูลเงินกู้ เมนูข้อมูลกองทุน เมนูเปลี่ยนรหัสผ่าน และเมนูติดต่อ อ.ก.ส. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เมนูข้อมูลเงินฝาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สามารถใช้งานพื้นฐานของโปรแกรมระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านได้ และ สามารถเรียกดูงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านได้

สมชิต สีดาพรหม (2557, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 326 คน ได้มาโดยการใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973, P. 727) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิด มาตรการส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติเปรียบเทียบ ใช้ t-test (Independent Samples) และ F-test (One Way ANOVA) กำหนด นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากพบความแตกต่างจะวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ โดยวิธี แอล เอส ดี (LSD : Least Significant Differences) ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ตามลำดับ 2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง จำแนกตาม เพศ อายุ

ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่เสนอ ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้าน ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือหรือแสดงความคิดเห็นอื่น เพิ่มเติมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ควรแจ้งวันประชุมกองทุนให้สมาชิกได้ทราบ เพื่อเปิดโอกาส ให้สมาชิกได้เข้าร่วมประชุมพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ควรให้สมาชิก ทุกคนได้ร่วมใช้สิทธิการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านกรมเงินฉุกเฉิน ควรจัดกิจกรรมให้สมาชิก ได้รับกฟิเกอบรมหรือสัมมนาหรือเรียนรู้อื่นๆเพิ่มมากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และควรจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้สมาชิกได้ มีส่วนร่วมในการติดตามโครงการกองทุนหมู่บ้าน

ชยาภา คำเมรี (2557, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามความคิดเห็นของสมาชิกในเขตเทศบาล ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 340 คน จาก 12 หมู่บ้าน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจ จำแนก ตั้งแต่ 0.45 ถึง 0.89 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.93 และแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ นำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท และมีอาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะกรรมการ และสมาชิกของ กองทุนหมู่บ้าน ด้านสภาวะแวดล้อม พบว่าควรต้องสร้างความเข้าใจให้กับคณะกรรมการ และสมาชิกในการ เป็นนิติบุคคลของกองทุนฯ ด้วย ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางรายยังมีความไม่เข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนฯ ส่วนด้านกระบวนการ พบว่า ขั้นตอนการทำงานอาจเกิดการ

ยกยอกเงินไป ใช้ส่วนตัวของคณะกรรมการกองทุนฯ ได้ง่ายและด้านผลผลิต พบว่า จะต้องหาคนที่มีความรู้ ความสามารถด้านการเงิน และบัญชีเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน

ริสากุล ทิพวรรณ (2557, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาปัจจัยต่อความสำเร็จการจัดการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด 2) เพื่อการเปรียบเทียบปัจจัยต่อ ความสำเร็จการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับปัจจัยบุคคล 3) เพื่อหาความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับปัจจัยต่อความสำเร็จการจัดการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านปากเกร็ดรวม ใจ 2 กับกองทุนหมู่บ้านบางพุดสามัคคี 4 จำนวน 390 คนและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า t-test ค่า F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน กำหนด คำนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยต่อความสำเร็จการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อยู่ใน ระดับสูง 2) สมาชิกกองทุนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศที่แตกต่างกันมีปัจจัยต่อ ความสำเร็จการจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ส่วนสมาชิก กองทุนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ อาชีพ ระดับ การศึกษารายได้ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกและ ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีปัจจัยต่อความสำเร็จการจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับ กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองอยู่ในระดับสูงและโดยรวมความรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับปัจจัยต่อความสำเร็จการจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชน เมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น จะต้องอาศัยการมีความรู้ ความเข้าใจ ของคณะกรรมการกองทุนในการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความโปร่งใส ทั้งยังต้องมีการสร้างเครือข่าย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับ ตำบล เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์บริหารจัดการกองทุนระหว่างกันและ กัน โดยอาศัยกระบวนการวางแผน การอำนวยการ การจัดองค์การ และด้านการ ตรวจสอบ กำกับดูแล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุน นอกนั้นยังต้อง

อาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดและยั่งยืน

นันทพร สูงงาม (2557, บทคัดย่อ) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลางซึ่งพิจารณาจากความรู้ความสามารถของคณะกรรมการในด้านบทบาทหน้าที่ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกองทุน การจัดทำทะเบียนสมาชิก เอกสารและบัญชีที่เกี่ยวข้องงบประมาณของกองทุน ความสามารถในการบริหารงบประมาณ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal Computer) และโปรแกรม Microsoft Excel ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Personal Computer) และโปรแกรม Microsoft Excel ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากระดับการศึกษาของสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา รวมถึงโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีบริหารจัดการกองทุนที่มีอยู่น้อย การใช้เงินของสมาชิกกองทุนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดของกองทุน ทั้งนี้ พบว่า เป้าหมายของสมาชิกในการกู้เงินส่วนใหญ่นำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

ชนชาติ ปทุมสวัสดิ์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนตลาดฝั่งโขง ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดฝั่งโขง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนมากที่สุด (2) ประชาชนที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตลาดฝั่งโขง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Person (1993, pp 3071–A อ้างถึงใน ลัดมณี พรหมพิณี, 2558, หน้า 62) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของ

สถาบันของวิทยาลัยพัฒนาชุมชนในนอร์ทไลนา โดยการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณะครู และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผล และพบว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

Nouri and Parker (1998, pp. 467–483 อ้างถึงใน พิชญุตม์ งอยแพง คำธิมา, 2558, หน้า 30) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในงบประมาณกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน : บทบาทของความพอเพียงของงบประมาณและความมุ่งมั่นขององค์การ พบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างการมีส่วนร่วมในงบประมาณกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ งานวิจัยชิ้นนี้สำรวจการเชื่อมโยงระหว่างการมีส่วนร่วมในงบประมาณกับการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบทางทฤษฎีที่นำเสนอการมีส่วนร่วมในงบประมาณมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน โดยมีตัวแบบ 2 ตัวแปร ได้แก่ ความพอเพียงของงบประมาณและความมุ่งมั่นขององค์การ โดยทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในงบประมาณนำไปสู่ความพอเพียงที่เพิ่มสูงขึ้นของงบประมาณ ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานสูงตามไปด้วยทั้งทางตรงและในขณะเดียวกันก็ส่งผลกับความมุ่งมั่นในทางอ้อมด้วยเช่นกัน เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ดังที่ได้เสนอไว้ ผู้วิจัยได้ใช้การสำรวจโดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้จัดการของบริษัทขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในอเมริกา

Kanter (1999, pp. 28–39 อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีหาตา, 2551, หน้า 43) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของพยาบาลกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และขึ้นอยู่กับการทำงานที่ในตำแหน่ง โดยตำแหน่งนั้นจะถูกจัดวางให้เข้าถึงอำนาจ และโอกาสจึงเสริมให้เกิดพฤติกรรมการทำงาน โดยอาศัยปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพการทำงานที่ดี การมีเครื่องมืออุปกรณ์ ค่าตอบแทน สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ นิเทศ แนะนำจากบุคคลอื่น ความสามารถของบุคคลต่างกันไปตามความถนัด ลักษณะบุคลิกภาพ ความสนใจ แรงจูงใจ อายุ เพศ การศึกษาประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม

Park (1994, p. 27 อ้างถึงใน สมศักดิ์ นันตะสุข, 2556, หน้า 66) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพลเมืองความพึงพอใจและการตอบสนองของรัฐบาลในแนวทางการปกครองตนเองในประเทศเกาหลีผลการวิจัย พบว่า การบริหารประเทศโดยมีประชาชนเป็นมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจผ่านไปยังการปกครองท้องถิ่นและ

การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและประชาชนในการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งถ้ามีการเปลี่ยนแปลงและได้รับการสนองเป็นอย่างดีแล้ว ก็เท่ากับว่าประเทศได้รับการพัฒนาไปแล้ว

Bechger and Boerman (1997, pp, 189–213 อ้างถึงใน พิชญุตย์ ทยอยแพ่ง คำธิมา, 2558, หน้า 29) ศึกษาการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาของเนเธอร์แลนด์ พบว่า การกระจายอำนาจการตัดสินใจส่งผลในทางบวกต่อประสิทธิภาพของการอยู่ในระดับปานกลาง

Menkhoff, และรุ่งลักษณ์ ศิริวรรณ (200) ศึกษากองทุนหมู่บ้านและการเข้าถึงแหล่งเงินในชนบทของประเทศไทย วิเคราะห์โดยการศึกษาแบบภาคตัดขวางที่สัมพันธ์กับการแข่งขันของสถาบันการเงิน พบว่า 1) กองทุนหมู่บ้านสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครอบครัวที่มีรายได้ดีกว่าสถาบันการเงินในระบบ 2) กองทุนหมู่บ้านจัดเตรียมเงินกู้ให้กับผู้กู้หลากหลายประเภท ที่มีแนวโน้มจะเป็นลูกค้าของสถาบันการเงินนอกระบบ และ 3) กองทุนหมู่บ้านช่วยลดข้อจำกัดด้านสินเชื่อ ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านมีบริการหลากหลายในทิศทางที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม กองทุนหมู่บ้านทำในระดับที่ค่อนข้างจำกัดและมีข้อสงสัยในควมมีประสิทธิภาพ

Bell and Jayne (2010) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The creative countryside: Policy and practice in the UK rural cultural economy เพื่อศึกษาถึงความสร้างสรรค์ในด้านเศรษฐกิจของชนบท โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า อุตสาหกรรมที่มีต้นกำเนิดในความคิดสร้างสรรค์และความสามารถทักษะที่มีศักยภาพในการสร้างงานผ่านการผลิตและใช้ประโยชน์ของทรัพย์สินทางปัญญา โดยประกอบด้วย การโฆษณา สถาปัตยกรรม ศิลปะและตลาดโบราณ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ งานฝีมือ ออกแบบ เสื้อผ้าแฟชั่น ภาพยนตร์และวิดีโอ ซอฟต์แวร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง โทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้อธิบายถึงความสร้างสรรค์ในชนบทที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจ ซึ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นทางเลือกสำหรับชุมชนชนบทรวมทั้งงานสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์รวมถึงอาหารท้องถิ่น การผลิตเครื่องดื่มและวัฒนธรรม การบริโภค ศิลปะแบบชนบทที่ริเริ่มเป็นเมืองพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เมืองแม่แบบในชนบท รวมถึงความแตกต่างของตลาดที่มีบทบาทในชุมชน การใช้ศิลปะและทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในชนบทและโอกาสทางเศรษฐกิจ

ในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนชนบทในด้านศิลปะ การท่องเที่ยวเชิงชนบทหัตถกรรม และตลาดอาหาร

โดยการศึกษาในนโยบายอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของชนบท โดยใช้ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ของรูปแบบทางวัฒนธรรมในชนบทเพื่อสร้างสรรค์ตลาดใหม่ทั้งดั้งเดิมและร่วมสมัย การสร้างชนบทแนวใหม่ที่สวยงามในความดั้งเดิมและนวัตกรรมของวัสดุและเทคโนโลยีในการใช้ การท่องเที่ยวฟาร์มในชนบท รวมทั้งการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของชนบท ภาคการท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม และการส่งเสริมการผลิตทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานการสร้างความคิดสร้างสรรค์ของชนบท

การศึกษาในแต่ละสาขา พบว่างานฝีมือมีแรงงานมากที่สุด ร้อยละ 21 รองลงมาเป็นงานออกแบบ ศิลปะและของเก่า และดนตรี ร้อยละ 11, 10 และ 9 ตามลำดับ ในลักษณะ จำนวนของธุรกิจต้นน้ำและปลายน้ำ ในธุรกิจต้นน้ำจะเป็นเครื่องมือในด้านเทคโนโลยีและเทคนิค เป็นต้น สนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และที่เป็นปลายน้ำจะเป็นในการออกแบบหรือตราสัญลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ การพิมพ์และหนังสือทางการตลาด ทั้งนี้ ภาคหัตถกรรมจะถูกนำไปเป็นห่วงโซ่ในการผลิต ซึ่งมีจำนวนอุตสาหกรรมมากที่สุดจำนวน 286 บริษัท ภาคธุรกิจที่มีผลกำไรมากที่สุดคือ การโฆษณา โปรแกรมนิวทิวเตอร์ การออกแบบ สถาปัตยกรรมและการพิมพ์ และผลกำไรของธุรกิจต่ำสุด คือ งานฝีมือ ดนตรี และศิลปะการแสดง

จากการศึกษาแนวคิดตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้ว่า การมีความรู้ในเรื่องใด ๆ สมาชิกจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ บทบาท หน้าที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจนและถูกต้อง การดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ถึงจะประสบผลสำเร็จและลุล่วงตามต้องการ ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุด ซึ่งการศึกษาเรื่องความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยแนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้กล่าวถึงขั้นตอน ของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) ด้านการเสนอปัญหา 2) ด้านการตัดสินใจ 3) ด้านการดำเนินกิจกรรม 4) ด้านการรับผลประโยชน์ และ 5) ด้านการกำกับการติดตามและประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินงาน

โดยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัวต่อเดือน และยอดเงินที่กู้ยืมในปัจจุบัน เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ให้ประสบผลสำเร็จและมีความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร